

Bonziki ka Yuani

Likpumuuka la mambwa

Yuani ninɔ a ndi atutumbwa ka Yeso nɔ akpika ndi baluwa yi nimu. Atumbulaga masi nimo okpika ndi, masi nimo ina ndi, na masi nimo ukana ndi iyi mombukwana-daki yi. Abikya be a limbengi ko Kunzi lo asilya ndi kye ibi masi mi nimo.

Bagwi ndi Yuani, baga na iyi ko uzu wa Patimosi ninɔ a ka Azia. Kinili, akpika ndi baluwa yi nimu kautumiso bakilisito mambengi, kye bikaga ndi kaugyagya kugbe. Kwa wa go wa, ubikya ndi be bigwi mambengi aka kadwe ka lisyɛ la mulibo, na kaiko na mutamanagi kye Yeso abikya ndi be: «Mutu yi ninɔ opupa ndeke tutungyo, nasilya ndeke kalya bumo ya sibukuso niso apaga obili, a ko tika ko Kunzi.» (Wanda Bonziki 2:7.) A beyo, Yeso akodoku kaditaga bunye.

Kitabu yi niyi a na makpumuuka ma izangiya: Likpumuuka la mambwa a be mambengi ma bunye akagya ligubo ka obili yi nimu, bakilisito bigyogyisatu ndeke, kadwe ku kwa ku bagogo luga kabu bokwaga ndeke mino.

Likpumuuka ya yiba a be Yeso ninɔ a Mombukwono-dosu, ika ndeke tutungyo kugu ka batu nibo bakapagigu Kunzi, gutugu kugu wa mambengi ma bunye aka.

Likpamuka la yisaa a be Kunzi ubisilyoni batu nibo babinikyana mukalya, kugbe yi, nibo bamwogo ndi ko bulya kaki. Manzina mi nimo a no ngu, a goni na mutamanagi ka batu bi nibo binisono na yigyogyiso yapu.

Manzina mi nimo owonisilatū goni be gutugu batu ba Luma bugyogyisatū ndi, Mikya kondolo ko Kunzi ukulagatu ndeke kye iyi no a tutungyo. Iyu yo utumisa ndeke mambengi kugbe.

Niyo a bonziki nibo Yuani ina ndi, mudongoni beyo obili yi nima ika ndeke mino na mulibo, a mongoni mi nimo Kunzi omosa ndeke, na beyo uhukusa ndeke mino batu basi nibo bamukana ndi.

Kunzi abikya ndi be iki Mumuyoniso ikani batu kaki ikani bamalaika kaki, Yeso opupa ndeke tutungyo kugu kabu, udfikita ndeke ka libye lodu kugbe. Obili wambiya na gudu wambiya ikatu ndeke kugu wa lisyε lambiya. Kwa wa go wa, Kunzi ibu na Mombukwonodosu Yeso pa imoti na batu bi nibo bamukana ndi, bikatu ndeke mino.

Yigbananaga ya kitabu yi niyi:

Yuuso 1:1-8

Yeso iwonisilini ka Yuani 1:9-20

Baluwa ka bakilisito wa bagudu madfiya na ika
2:1-3:22

Bibiso ya kugu wa lisyε 4:1-11

Kitabu niyo bodika ndi nganga madfiya na ika
5:1-6:17

Bibiso kambwa ko kiti ko Kunzi nino wa
bungama 7:1-17

Basiba madfiya na ika 8:1-11:19

Gbita, na banyama baba 12:1-13:18

Ngbanga ka batu bi nibo bakanokwogigu, na
 nibo bakulikanaga 14:1-15:8
 Bakoro nibayo a ndi na ngbuta ko Kunzi 16:1-
 21
 Buditagatu ndeke bomuyoniso ko Kunzi 17:1-
 20:10
 Ngbanga wa mulibo 20:11-15
 Kugu wa lisyε lambiya, na obili wambiya 21:1-
 8
 Yelusalema wambiya 21:9-22:5
 Yigoku ka Kilisito 22:6-21

Likpumuka la mambwa

¹ Kitabū yi niyi a na bodikidi nibayo Kunzi awonisila ndi Yeso-Kilisito. Agya ndi beyo kye Yeso-Kilisito umibisi bagya-ligubo kaki bingbanganya makpumuka nimo akwanana kaigyonoso kumbusa wo ngbinga mukede. Kilisito amibisa ndi mugya-ligubo kaki beyo ka Yuani bodikidi bi nibayo pisi ka malaika kaki. ² Yuani abikya ndi bingbanganya be masi nimo ina ndi, a likpumuka ko Kunzi na likpumuka la linganu nibo Yeso-Kilisito abikya ndi. ³ Igyagya ka muta nino atangulaga kambwa ka bambanzu mobiso ma bugyalandu mi nima. Igyagya ka nibo bakanaga mongoni mi nimo, banobuulyo nimo ikpikaga kuso yi, kye ngbingo wa makpumuka mi nimo a kuwa buwobi kaitalyana.

Yuuso ka makanisa madhya na ika

⁴ Imi Yuani, nakamukpikilyo ibunu makanisa madhya na ika, ka iwili ya Azia: Kunzi nino ata, nino a ndi na nino akodoku amapi iziyo na

maziyo. Makpumuka mi nimo akotukyoku goni ka mambengi maŋiya na ika nimo a kambwa wo kiti kaki wa bŋngama, ⁵ akotukyoku ka Yeso-Kilisito, demu wongbingbili. Iyi no a mutu wa mambwa kopupa ka mbuku, ngama ka bŋngama bakpukpu basi ba obili.

Atipa, atikulaga ka bunye kusu pisi ka bangu kaki. ⁶ Atipa bŋngama ko bokumu bekye tiki kagugubyo Kunzi nino Abaki. Ibiba no ngu ka benze na benze iki ya kaki! A beyo.

⁷ Wikweni, akodoku ka bekuŋa, batu basi baminatu, gutugu nibo batuma ndi no syogbu, na bevananza bayasi baya obili bagamanatu ndeke ko bulya kaki.

Iyo, a beyo!

⁸ Mombukwono-dosu Kunzi akabikya be: «Imi ni Alfa na Omega,* nino atu, nino a ndi na nino akodoku, nino wo Ngu-Kugbe.»

Yuani akatumbulaga ibiba ka Yeso

⁹ Imi momonu beyo ka Yuani, namumatikana na ifunu pisi ka kaigyogyiso, pisi ka bŋngama na ko pisi ya limbengi linda kuso ka Yeso. Begwi ndi, baga na imi ko uzu niyo balikyaga be Patimosi kye na ndi kabikyaga likpumuka ko Kunzi, na na ndi demu ka Yeso. ¹⁰ Ka lisyε ka Mombukwono-dosu, Limbengi ko Kunzi esilya ndi, nukana ndi liyu lapu kumbusa kami abe liyu la siba. ¹¹ Liyu li nilo abikya ndi be: «Kpikaga

---

1:7 1:7 Wanda ka Zakalia 12:10; Yuani 19:37. * **1:8** 1:8 Alfa na Omega: a libiso la mambwa na la mulibo ka ligiliki.

makp̄um̄uka nimo wakaina ka kitabu, watika ka makanisa madiya na ika mi nima: Efeso, Simuluna, Peligamu, Tuatela, Salidi, Filadelifia na Laodikia.»

¹² K̄wa wa, noyikana ndi kye namini mut̄u yi nino a ndi kenziŋilya n̄o. Niyo noyikono, numina k̄wa batala madiya na ika niŋo ba olo. ¹³ Luga wa batala bi niŋo, nina ndi luki limoti abe mika-m̄umbanz̄u. Mut̄u yi nino a ndi wakimokisyo kanz̄u munda, ikpikilini mukaba ma olo ka mbanzi. ¹⁴ M̄u no tukat̄u kaki a ndi bitu abe pamba, iyo abe libu. Miso kaki ananze abe lidada lo buku. ¹⁵ Maḡu kaki a ndi kanginga abe bakagya ndi na ngwei ya ligabu lap̄u kugbe kumbuso kabusya ko buku, na liyu kaki a ndi kaungwa abe dungo yo libo lidingi. ¹⁶ A ndi na mangutu madiya na ika mugwi ka kubokuko kaki kwa kumbanzikaniko. Dukpa niyo yipȳe ka mutili masi miba a ndi kopupoku ka munoku kaki. Miso kaki ananze abe moni wa musikatu. ¹⁷ Niyo namina, nogwa b̄ingom̄u ka maḡu kaki abe nakokwo mukwo. K̄wa wa, ebisa ndi na kubokuko kaki kwa kumbanzikaniko, abikya be: «Wakobongonitoḡu, imi ni mut̄u wa mambwa na wa mulibo, ¹⁸ imi na na obili. Nokwat̄u ndi, luki limoti, mbiya wan̄u na na obili ka benze na benze. Na na lifungula la kukwak̄u na nilo la muḡi ka babili. ¹⁹ Kpikaga neki nilo wini, nilo atu na nilo igyonosa ban̄u kumbuso yi. ²⁰ Dikidi ya mangutu madiya na ika nimo wini ka kubokuko kami kwa kumbanzikaniko na batala madiya na ika niŋo b̄ugya ndi na olo niyi: Mangutu madiya

na ika ni bamalaika† ba makanisa madfiya na ika na batala madfiya na ika ni makanisa madfiya na ika.»

2

Balwa ka Kanisa ya Efeso

¹ Mukpikilyo malaika wa Kanisa ya Efeso be: «Mutu yi nino a na mangutu madfiya na ika mugwi ka kubokuko kaki kwa kumbanzikaniko, anakpakyana luga wa batala madfiya na ika ba olo, akabikya be: ² Nibagatu yigya kaku, kekele kaku na adalu munda kaku. Nibagatu binza ambe wakakwananigu kako limbida na batu banye. Hundunga ndi nibo bimakaga be batutumbwa ni bakegu se batutumbwa, humiba ndi be ba batu ba kubokoku. ³ Iwe, wa na adalu munda, wigyogya ndi ko bulya kami, gutugu beyo, wakigagu ndi kumbuso. ⁴ Luki limoti, nakauyoyiso ko bulya likpumaka limoti: wakegu bata na imi na sipanano beyo wa ndi mino nosu ka mambwa. ⁵ Tamana beyo wogwa ndi mino! Wibimya kua, wanya beyo wagyaga ndi mino ka mambwa. Wakibimyi, nodokuto ku kaku, natumba tala kaku ka po yi. ⁶ Luki limoti, binza nibo nakaina kuso kaku a kye wamuyaga yigya ka Banikolai* mufongoni begyo imi namuyaga mino.

---

† **1:20** 1:20 bamalaika: A bamboku ba makanisa mi nimo * **2:6** 2:6 Banikolai: Kitabu yi niyi aka yi ya Bonziki ka Yuani yo akanzina kugu wa lifu ka batu bi niba. Bapaga ndi mutuu ma fongo. Mutuu mi kibisikonogigu binza. Wanda ka Bonziki ka Yuani 2:15.

⁷ Mutu yi ninɔ a na motili ũkanito binza nilɔ Limbengi akabikya ka Makanisa!

Mutu yi ninɔ opupa ndeke tutungyo, nasilya ndeke kalya bumo ya sibukuso niso apaga obili a ko tika ko Kunzi.»

Balwa ka Kanisa ya Simuluna

⁸ Mukpikilya malaika wa Kanisa ya Simuluna be:

«Mutu wa mambwa na wa mulibo, ninɔ okwa ndi, inisono bata na obili, akabikya be: ⁹ Nibagatu yigyogyiso kaku na yangya kaku, wina se iwe, wa mutu wa mukumbo! Nibagatu goni beyo bambanza bikaga mino kautumbwa, banibikya be ibu ni Bayuda ni bagegu se Bayuda, ba ambaza ka Abili. ¹⁰ Wakobongonitogu yigyogyiso niyo akodoku. Ukana, mumuyoniso ũmakya banu batu bemoti-bemoti luga kunu ka boloko kakingila baya kunu, migyogyiso banu ka masye tekebe. Wigwinonogo ka bungbigbili aka kadwe ka kukwaku, numokisya ndeke begbegbe baya bututungyo, nukalya na obili wa benze na benze.

¹¹ Mutu yi ninɔ a na motili ũkanito binza nilɔ Limbengi akabikyaga ka Makanisa!

Mutu yi ninɔ opupa ndeke tutungyo, kokwigu ndeke ka limbengi kukwaku kwa yiba.»

Balwa ka Kanisa ya Peligamu

¹² Mukpikilyo malaika wa Kanisa ya Peligamu be:

2:7 2:7 Wanda ka Mupanganagi 2:8-9; Bonziki ka Yuani 22:2.

«Mũtu yi nĩno a na dukpa yipyẽ mutili masi mĩba, akabĩkya bẽ: ¹³ Nibagatu kũ wikago mino, kũ beyo a kiti wa bũngama ka Abili. Luki limoti, wa wakigwinonogo ko lino kami, wakasananagu na baya niyo wikaga noyu ka likpamũka kami, gutugu ko ngbingo yi nĩno bamwo ndi mino demũ kami walingũũ beyo ka Atipasi, kũ ku kunu kũ, ka mugi ka Abili. ¹⁴ Luki limoti, na na likpamũka likede ka uyoyiso yi: Luga ka batũ kakũ, atu na batũ bagogo niĩo babakigũmya ka mutũũ ka Balama. Iyi nĩno awonisila ndi Balaka kaubulisyo bomikya Bezaleli, kaũkpamya bẽ biki kaũlya banyama niĩo bũpaga ndi ka apere ka bokunzi na kagya bilya. ¹⁵ Na bata, luga ka batũ kakũ, atu na batũ bagogo niĩo ba goni bakigũmya ka mutũũ ka Banikolai. ¹⁶ Yikono neki. Wakogyi beyo, nodokuto banũ bikwa kũ kakũ, nataya lũaga na batũ niĩo na dukpa niyo akopupo ka mũnũkũ kami.

¹⁷ Mũtu yi nĩno a na motili ukanĩto binza niĩo Limbengi akabĩkyaga ka Makanisa!

Mũtu yi nĩno opupa ndeke tutungyo, napá ndeke mana† nĩno a wa kisũma na lingyengye lotu. Kũgu wa lingyengye li niĩo, lino lambiya o mino likpiko. Mũtu gutugu bemoti aka kibigu, kiki asi nĩno aka no ika ni bapĩni.»

Balũwa ka Kanisa ya Tuatela

¹⁸ Mukpikilyo malaika wa Kanisa ya Tuatela bẽ:

---

† **2:17** 2:17 mana: Mukati nimo otukyogoku ndi kũgu wa lisyẽ. Wanda ko Pupo 16:1-4.

«Miko Kunzi ninɔ misa kaki akanze abe lidafa lo buku, magu ananginga abe ngweyi ya ligabu lapu, akabikya be: ¹⁹ Nibagatu yigya kamu, sipananiso kamu, bungbingbili kamu, ligubo kamu na adala munda kamu. Nakaiba binza ambe wa kuwa kegugubya mbiya wanu kakitaga beyo wegugubya ndi mino kambwa. ²⁰ Luki limoti, na na likpamuka limoti kauyoyiso: Wasilyoni muko yi ninɔ ina be Yezabeli pisi kaubungusogo bagya-ligubo kami, pisi kauwonisilo kagya bufanda na kauya banyama nibo bupara ka apera ka bokunzi. Wina se, ibikyaga be iyi ni mugyalandu ko Kunzi. ²¹ Nasilyoni ngbingo ambe oyikoni, luki limoti, kapagigu kaasanana na bufanda kaki. ²² Kinili, nabuma banu na yigyogya kuge kugu wa kanga. Ngya banu batu basi nibo basyege na iyi begye, bakopo kaasa yigya yi niyo. ²³ Nulumwisagatu banu babibya kaki. Kuwa wa go wa, Makanisa masi iba banu be imi no nakpimaga mambengi na tamanaga ka bambanzu. Nakalyaga banu mututu yikaka-yikaka luga kunu kabyenene na yigya kaki.

²⁴ Luki limoti, ibunu batu bagogo basi ba Kanisa ya Tuatela, nibo makabyegigu mututu mi nimo na makibigu niyo balikyaga be: «Bodikidi ka Abili», nakamubikya ambe nakamubinikisigu likumbogi lagogo. ²⁵ Luki limoti, nakamubikya ambe wigwinonogoni na nilo aka lo ma nolu, kadwe ku kwaku nodoku ndeke mino. ²⁶ Mutu yi ninɔ opupa ndeke tutungyo, isisilogo kagya sipananiso kami kadwe ka mulibo, napa ndeke bungama kugu wa bevananza bayasi. ²⁷ Ika

ndeke kaukpkyoniso na mufimbo ma ngweyi, anumula bipupu pu abe bambike. ²⁸ Ika ndeke goni no ngu mufongoni abe niyo kami katukya ka Baba, napá ndeke lingutu la busobi.

²⁹ Mutu yi ninɔ a na motili ukanito binza nilo Limbengi akabikyaga ka Makanisa!»

3

Balwa ka Kanisa ya Salidi

¹ Mukpikilyo malaika wa Kanisa ya Salidi be: «Mutu yi ninɔ a na mambengi ko Kunzi madiya na ika na mangutu madiya na ika akabikya be: Nibagatu yigya kaku, bambanzu basimaga be wamubisi, ambegyε kani wokwoni ndi. ² Zuzuko, wobungusyogo binza nimo osikoni be okwi kambwa yi ninɔ olumwogo kuwa mino masi, kye nakinigu imi yigya kaku gutugu imoti aka yikwanana ko misa ko Kunzi kami. ³ Tamana neki mutuu nimo burá ndi na nimo ukana ndi, wobuulyogo, woyikono. Wakibimyι, nodoku banu abe mutu wo kubaku, wakibigu ngbingo yi ninɔ nodoku banu mino kaungyoso. ⁴ A beyo, watu mino na bambanzu ku ka Salidi ku, nibo bakonokpodigu botu kabu. Ibu bo takpakyana ndeke ibusu na ibu, bobubini na botu kabu bitu, kye babukwanana. ⁵ Mutu yi ninɔ opupa ndeke tutungyo, bamokisya ndeke kutuko kwotu, nakolimigu ndeke lino kaki ka kitabu ya obili. Namupupilya ndeke budemu kambwa ka Baba na kambwa ka bamalaika kaki.

⁶ Mutu yi ninɔ a na motili ukanito binza nilo Limbengi akabikyaga ka Makanisa!»

Balɔwa ka Kanisa ya Filadelifia

⁷ Mukpikilyo malaika wa Kanisa ya Filadelifia be:

«Mutu yi ninɔ a wotu na ninɔ a na likpɔmɔka la lingunɔ, ninɔ a na lifungula la bungama ka Daudi, ninɔ koukwo, mumbanzu kadɔligu, kadula, mumbanzu koukwigu. Akabikya be: ⁸ Nibagatu yigya kaku. Niba burɔ kaku, luki limoti, wobuulyagatu likpɔmɔka kami na wakanemongonyigu ndeke. A beyɔ, noukwoni mupumi bikpo kambwa kaku, mumbanzu gutugu bemoti aka kakwananigu kadula. ⁹ Nɔpɔ ndeke iwe bambanzu nibɔ ba ka ambaza ka Abili. Bimakaga be Bayuda ni bakegu se Bayuda, ba batu ba kubɔbɔku. Nubunisa ndeke moli kambwa kaku, siba lingunɔ be imi nɔpagatu. ¹⁰ Yeki wobuulyaga ndi likpɔmɔka kami na limbengi linda, imi nubuulyogo ndeke begɔyɔ ka yigyogyiso niyɔ a ndeke kodoku kaukingilaga batu basi ba ɔbili. ¹¹ Na buwobi kodoku. Buulyogo binza nilɔ wa nolu, kye mumbanzu kukupyonitɔgu begbegbe baya bungama. ¹² Mutu yi ninɔ opupa ndeke tungyo, nayitisa ndeke lidulu ka Ndabu ko Kunzi kami na kopupigu ndeke bata ku beyɔ. Nokpika ndeke kugu kaki lino ko Kunzi kami na lino la gudɔ ko Kunzi kami. Gudɔ yi ni Yelusalema wambiya ninɔ osyoku ndeke kugu wa lisyɛ, ku ko Kunzi kami. Nokpikatɔ ndeke gɔni kugu kaki lino kami lambiya.

¹³ Mutu yi ninɔ a na motili ukanito binza nilɔ Limbengi akabikyaga ka Makanisa!»

Balwawa ka Kanisa ya Laodikia

¹⁴ Mukpikilyo malaika wa Kanisa ya Laodikia bε:

«Mũtu yi nino ina bε <A Bεyo>, demũ wong-bingbili na walingũũ, litino la masi nimo Kunzi agya, akabikya bε: ¹⁵ Nibagatu yigya kaku. Nibagatu ambε wa abε libo nilo kegũ lade ikani lazu. Wikino gutũgũ bi abε libo nilo lade ikani nilo lazu. ¹⁶ Luki limoti, kye wa abε libo la yapa-yapa, isi yi bε wakegũ abε libo lade ikani abε nilo lazu, nuzoyatu. ¹⁷ Iwe wiyipaga ikubasu bε: <Na na lingama, niitoni mũtu wa lingama, nakegũ na yangya yo luki gutũgũ limoti aka.> Luki limoti, wakibogigũ bε wa mũtu wa kigyogyiso, mũtu wo kumbu, mũtu wa yangya, mũtu nino kinagigũ na mũtu nino ikaga ndumbu. ¹⁸ Kinili, nakaubikya ambε, doku kaluwo olo nino mukongo bingco kũũ kũ kami, kye wiiti kũwa lingũũ mũtu wa lingama. Woluwo goni kutuko kwotu, kaitikyo noku ndumbu kye wakikonitogũ bata no suni. Luwatu goni ibukũso so miso, iba pungatu kũwa goni kaina. ¹⁹ Nuyoyisagatu, nupá goni azabu batũ basi nibo nupaga. Gya neki kekele, woyikono. ²⁰ Hũkana, na wakamaga ka mupumi, nanoyipa holi. Mũmbanzũ kũkana liyũ kami, eukwilya mupumi, ningya kũ kaki, talyalya na iyi pa yimoti. ²¹ Mũtu yi nino opupa ndeke tutungyo, nalikisa ndeke ko kiti kami wa bũngama, mũdũngoni bεgεyo imi nopupa ndi mino tutungyo, tikoku na Baba ko kiti kaki wa bũngama.

²² Mũtu yi nino a na motili, ukanito binza nilo Limbengi akabikyaga ka Makanisa!»

4

Beyo babibisogo mino Kunzi kugu wa lisyε

¹ Kumbuso yi, nina bata ndi likpamuka lagogo ko nziki. Nina ndi mupumi mumoti kugu wa lisyε, oukwikonini figbongomu. Nukana bata ndi liyu nilo nukana ndi ka mambwa. Liyu li nilo a ndi abe nilo la sifa, anεbikya be: «Dokoku kunu, nakauwonisilo makpamuka nimo okwononi be igyonosa banu.»

² Ko ngbingo yi nino aka no, Limbengi ko Kunzi esilya ndi. Namina ndi kiti bemoti wa bungama kugu wa lisyε ku kani mutu bemoti ikini kugu yi. ³ Mutu yi nino a ndi kanginga abe matamu ma ligabu lapu nimo balikyaga be yasipi na saladio. Isibe a ndi ni okungulini kiti wa bungama yi nino bikululu, ananze abe litalu la ligabu lapu nilo balikyaga be zumalidi. ⁴ Bokiti ba bungama bagogo batekebe baba na bakwanganya ba ndi no kiti yi nino mukungulo kani bamboku-mboku batekebe baba na bakwanganya bikogini kugu yi. Bamboku-mboku bi nibo ba ndi bakimokisyogo botu ba yotu na begbegbe baya olo ka bamu. ⁵ Nginanaga ya ngbangbata, mungbi na pamikanaga ya ngbangbata, a ndi kotukyoku ko kiti wa bungama ku. Batala madiya na ika nibo ba mambengi madiya na ika ko Kunzi, ba ndi kapyε kambwa wo kiti yi nino. ⁶ Kambwa wo kiti wa, a ndi kainisono abe libo lidingi bingele-ngele abe velu, ananganaga abe nelaga.

Lugo na ka bakpɔɔ-kpɔɔ basi bo kiti, a ndi na makpɔmɔka mambanga-mbanga makwanganya, nzuyi yi yasi asi miso bigwo iki kambwa ikani kumbuso. ⁷ Luki ya mambwa a ndi kainisono abe kpwingi, nilo ya yiɔa a ndi kainisono abe linziɔɔgu la ngɔmbe. Nilo ya yisaa a ndi miso abe mambanzu, nilo ya yikwanganya abe windi ni a ka mbangu. ⁸ Luki limoti-limoti ka makpɔmɔka mambanga-mbanga mi nimo, a ndi na bɛpapi maɔiya asi miso aka iki kugu wa bɛpapandulu ikani kusili yi. Biti abe lisyɛ, ni bakegu kaupo kaimbila bɛ:

«Mutu Wotu, Mutu Wotu, Mutu Wotu ni Mombukwono-dosu Kunzi, nino Wongu-Kuge,

nino a ndi, nino a mbiya wanu na nino akodoku!»

⁹ Makpɔmɔka mambanga-mbanga makwanganya mi nimo, imbilaga kabibiso, kapá ibiba na kamigisilyo ibiba nino a wakiko ko kiti wa bungama. Mutu yi nino a na obili ka benze na benze. ¹⁰ Bongbingo basi wa makpɔmɔka mambanga-mbanga makwanganya mi nimo imbilaga ndi mino, bamboku-mboku batekebe baba na bakwanganya bi niɔo bodidikaga ndi kadwe ka litombu, kambwa ka mutu yi nino a wakiko ko kiti wa bungama. Banabibiso nino a na obili ka benze na benze. Bodogoku ndi, kobiso begbegbe kabu kambwa wo kiti kaki, banabikya bɛ:

¹¹ «Mombukwono-dosu no Kunzi kusu, wokwononi kaiko na ibiba, bibiso no ngu, kye iwe no wanya makpɔmɔka masi,

masi igyonosa ndi ka sipananiso kakũ.»

5

Mikya-Kondolo aka no okwononi koukwo kitabũ

¹ Kũwa wa, nina ndi mulukutu ma kitabũ yimoti ka kubokuko kwa kambanzikaniko ka matũ nino a ndi wakiko ko kiti wa bungama. Kitabũ yi niyo a ndi na mobiso kuso na kunzi, yidula bingbufu, ikpokposogo na ndiko nganga madĩya na ika. ² Namina ndi goni malaika nino wongu, anabikya na liyu lapu be: «Wanino okwononi kapwaga ndiko yi niyo na koukwo kitabũ yi niyi?»

³ Luki limoti, iki kugu wa lisyẽ ikani kũũ ka litombũ gutugu kusili wa litombũ aka, kegũ ndi na mũmbanzũ gutugu bemoti aka nino akwanana ndi koukwo kitabũ yi niyo ikani kaanda kuso yi. ⁴ Imi aka ndi libulu bipe, kye mũmbanzũ kinisanagu ndi, nino akwanana ndi koukwo kitabũ ikani kaanda kuso yi. ⁵ Luki limoti, mbokũ-mbokũ bemoti ka bambokũ-mbokũ batekebe baba na bakwanganya bi nibo, ebikya ndi be: «Wasa kagama. Mũmina kpwingi wa livananza ka Yuda, wa libukuti ka ngama Daudi, opupa ndi tutungyo. Iyi no akwanana kapwaga ndiko madĩya na ika yi niyo, oukwo kitabũ!»

⁶ Kũwa wa, namina ndi Mikya-Kondolo wakamaga lugo wo kiti wa bungama nino a ndi mukungulo na makpũmũka mũmbanga-mbanga makwanganya na bambokũ-mbokũ. Mikya

kondolo yi ninɔ a ndi kainisono abe bakako singasa. A ndi na mapakala madɔya na ika no miso madɔya na ika goni, nimo a mambengi madɔya na ika ko Kunzi nimo otikoku ka obili wasi.

⁷ Mikya kondolo yi ninɔ, isisila ndi, ava kitabu niyo a ndi ka kabokako kwa kambanzikaniko ka mutɔ yi ninɔ a ndi wakiko ko kiti wa bungama. ⁸ Niyo ava kitabu beyo, makpamuka mambanga-mbanga makwanganya mi nimo pa imoti na bamboku-mboku batekebe baba na bakwanganya, bobuna ndi moli kambwa ko Mikya-Kondolo wa. Mutɔ yikaka-yikaka a ndi na domɔ pa imoti na bakopo ba olo, botumini bidede na adudu. Nimo masi mo a malumba ka batɔ botu. ⁹ Ba ndi kaimbila limbɔ lambiya, banabikya be:

«Iwe no wokwononi kava kitabu,
wapwaga ndiko yi.

A beyo, iwe, bamwotɔ ndi. Na pisi ka bangu
kaku,

waluulya ndi Kunzi bambanzɔ bakpu,
ba bopigo bayasi, ba masasu masi, ba bevananza
bayasi na ba bogiyo bayasi.

¹⁰ Uitisa ndi bava-ngama na bokumu kye
bagugubyi Kunzi kusu,
na ibɔ bika ndeke bangama ka obili.»

¹¹ Kawa wa, nikwe bata ndi, nukana mayɔ
ka bamalaika budingi kani bakungulini kiti
wa bungama bikululu. Nina makpamuka
mambanga-mbanga na bamboku-mboku. Isabu
kabu a ndi belofu na belofu na bamilio na
bamilio. ¹² Ba ndi kaimbila na liyu lapu be:

«Mikya-Kondolo ninɔ bamwo ndi

okwononi kava ngu,
lingama, yimibo no bou,
ibiba, bibiso na mambu.»

¹³ Nukana ndi goni ni makpamuka masi nimo kugu wa lisyε, nimo a ka litombu, kusili wa litombu, ko libo, masi nimo a ka obili, ni banambimbimbya be:

«Mambu, ibiba, bibiso, ngu, ka benze na benze, iki ka nino a wakiko ko kiti wa bungama ikani ko Mikya-Kondolo.»

¹⁴ Makpamuka mumbanga-mbanga makwanganya mi nimo, a ndi imu kosikisya be: «A Beyo!» Bamboku-mboku bobunaga ndi ibu moli, banabibiso.

6

Bondiko madia opukogini

¹ Kuwa wa, namina ndi Mikya-Kondolo anapwa ndiko ya mambwa luga wa bondiko madia na ika. Nukana ndi luki limoti luga wa makpamuka mumbanga-mbanga makwanganya ni anapamikana na liyu lapu abe ngbangbata be: «Doku!» ² Kumbuso yi, namina ndi falasi bemoti nino wotu. Mutu yi nino a ndi kugu yi a ndi na madotomu mugwi, bapa ndi begbegebe. A kuwa ndi tutungyo aka na a kuwa bata kaında kopupo tutungyo goni.

³ Niyo Mikya-Kondolo apwa ndiko ya yiba, nukana ndi luki limbanga ya yiba ni anapamikana be: «Doku!» ⁴ Kumbuso yi, falasi nino wangbu yi opuponoku ndi. Mutu yi nino a ndi kugu yi, bapa ndi dukpa niyo yakpu, bapa

ngu ɓe indi katumba maziyo ka ɔbili, bambanzu ɓapunga kamwononɔ luga kabu.

⁵ Niyo Mikya-Kondolo apwa ndiko ya yisaa, nukana ndi luki limbanga ya yisaa ni anapamikana ɓe: «Doku!» Niyo nikwe, namina falasi ninɔ wopi. Mutu yi ninɔ a ndi kugu yi a ndi na kilo yigwi. ⁶ Nukana ndi luki limoti abe liyu luga wa makpamuka mambanga-mbanga makwanganya anabikya ɓe: «Kilo yimoti ya nganu a mukalya ma ligubo la lisyɛ limoti, kilo yisaa ya saili * a mukalya ma ligubo la lisyɛ limoti. Luki limoti, wakoputonitogu molingo ikani vinya.»

⁷ Niyo Mikya-Kondolo apwa ndiko ya yikwanganya, nukana ndi liyu lo luki limbanga la yikwanganya ni anapamikana ɓe: «Doku!» ⁸ Kuwa wa, nikwe ndi, namina falasi ninɔ wo bosuɓo. Mutu yi ninɔ a ndi kugu yi a ndi lino ɓe Kukwaku, a ndi kakpakyana pa imoti na Mugi ka babili. Bupa ndi ibu ngu ka panga yimoti luga wa ɓapanga bayikwanganya baya ɔbili, kaulumwisogo bambanzu na badukpa, pisi ka ayundi, pisi ka bokolobu bayararu na pisi ka banyama buɗiya ɓo tutu.

⁹ Niyo Mikya-Kondolo apwa ndiko ya kubukumuti, nina ndi kusili wa gbogbo, mambengi ka batu niɓo ɓumwogo ndi ko bulya yibikyaga likpamuka ko Kunzi na kye ɓapupilya ndi buɗema. ¹⁰ Batu bi niɓo, ɓapamikana ndi ɓe: «Mombukwono-dosu wotu na walingunu, wa kuwa kabunde iki kako ngbanga ka batu

---

* **6:6** 6:6 saili: A bumo niyo inisogo abe gbagala. Wanda goni Yuani 6:9

ba ɔbili na kaigiso likosi wa ɔɔfukosaga ndi mino ɔangɔ kusu?» ¹¹ Kɔwa wa, ɔɔpá ndi mɔtu yikaka-yikaka luga kabɔ kanzɔ wotu. ʔɔɔbikya ndi ɔɔɛ ɔɔmumbisi mbeyi ɔɔata mino ko ngbinga mɔkɔɔɔ, kadwe kɔ kwakɔ isabɔ ka ɔɔɔɔɔɔ-ligubo ɔɔadabɔ na ɔɔamamabɔ niɔɔ ɔɔakabundaga ɔɔni kolumwonogo abɛ ibɔ, itɔlyana mino.

¹² Kumbuso yi, namina ɔɔata ndi Mikya-Kɔndɔɔ, apwa ndiko ya maɔiya. Ko ngbingo yi niɔɔ, azigizo warɔ ayonga ndi ɔɔbili. Mɔni opiya ndi ɔɔipi abɛ kutuko kwa lilɛɔɔ, timba wasi angbanya ɔɔingbɔ abɛ ɔɔangɔ. ¹³ Mangɔtu ma lisyɛ obuukana ndi ka litɔmbɔ mɔɔɔngɔni ɔɔɔɔ kou yo bumo ya sibukɔɔ niɔɔ ɔɔalikyaga ɔɔɛ butini, obuukonogo mino no mbumbo yarɔ. ¹⁴ Lisyɛ olimika ndi mɔɔɔngɔni ɔɔɔɔ kulɔgbɔ idukufaga mino. ʔangɔpa ɔɔayasi na ɔɔouzu ɔɔayasi atɔkyaga ndi ka ɔɔapa ɔɔoyi.

¹⁵ ʔangama ɔɔa litɔmbɔ, ɔɔatɔ ɔɔakpɔkpɔ, ɔɔangama ka ɔɔasɔda, ɔɔatɔ ɔɔa mukumbo, ɔɔatɔ ɔɔongu na ɔɔatɔ ɔɔagɔɔɔ ɔɔasi, ɔɔosunzu ikani niɔɔ ɔɔbukulikanaga, ɔɔisumaga ndi ka mabyɛ na ka ɔɔangala ɔɔaya matamɔ ma ɔɔangɔpa. ¹⁶ Kɔwa wa, ɔɔabikyaga ndi ɔɔangɔpa na matamɔ ɔɔɛ: «Tigbigbiloni, takinisonito ko misa ka mɔtu yi niɔɔ a wakiko ko kiti wa ɔɔangama na tiki ɔɔyi na ngbɔta ko Mikya-Kɔndɔɔ. ¹⁷ A ɔɔɔɔ, lisyɛ lidingi la ngbɔta kabɔ odunuku, wani ni ɔɔ akwanana kahɔkaga mino?»

7

Batɔ ko Kunzi ɔɔa na ɔɔakase ka tɔndɔkɔtɔ

¹ Kumbusa wa nilo, numina ndi bamalaika bakwanganya bakamanana ka mondu makwanganya ma obili. Ba ndi na ovivi wa mondu makwanganya mugwi be kye gutugu ovivi wa lindu limoti aka kovivonitogu, iki ka litombu, ko libo lidingi ikani ka bukuto. ² Kwa wa, namina ndi malaika wago, kotukyoku miso ya ingenge. A ndi na kase ko Kunzi yi nino a na obili. Upamya ndi bamalaika bakwanganya nibo bupa ndi ngu yiputa litombu no libo lidingi be: ³ «Makoputonitogu litombu gutugu libo lidingi aka ikani bukuto kadwe ku kwaku tomosisyo mino kawdwaga bosunzu ko Kunzi kusu bakase ka tdukuto.» ⁴ Kwa wa, betulya ndi isabu ka bambanzu nibo budwaga ndi na bakase. Ba ndi belofu miya imoti batekebe bakwanganya na bakwanganya, ka bopigo bayasi ka Bezaleli. ⁵ Ko pigo ka Yuda, ba ndi bambanzu belofu tekebe na baba nibo budwaga ndi na kase, ko pigo ka Lubeni, bambanzu belofu tekebe na baba, ko pigo ka Gadi, belofu tekebe na baba, ⁶ ko pigo ka Aseli, belofu tekebe na baba, ko pigo ka Nafutali, belofu tekebe na baba, ko pigo ka Manasi, belofu tekebe na baba, ⁷ ko pigo ka Simioni, belofu tekebe na baba, ko pigo ka Lawi, belofu tekebe na baba, ko pigo ka Isakali, belofu tekebe na baba, ⁸ ko pigo ka Zabuloni, belofu tekebe na baba, ko pigo ka Yezefu, belofu tekebe na baba, na ko pigo ka Benyamini, belofu tekebe na baba goni.

Musilyoni mudingi

⁹ Kɔwa wa, namina ndi ambaza mudingi ka bambanzu. Mambanzu gutugu bemoti aka kakwananigu ndi kautanga. A ndi bambanzu bo giyo yasi, ba bopigo bayasi, ba bevananza bayasi na ba masasu masi. Ba ndi bakamanana kambwa wo kiti wa bungama na kambwa ko Mikya-Kondolo, bimokisyogini bakanzu botutu kani bogwini mangu ma masisi. ¹⁰ Ba ndi kapamikanaga be: «Muhukuso akotukyoku ko Kunzi kusu, nino a wakiko ko kiti wa bungama, na otukyoku goni ko Mikya-Kondolo!»

¹¹ Kɔwa wa, bamalaika basi nibo ba ndi no kiti wa bungama mukungulo, bamboku-mboku na makpumuka mambanga-mbanga makwananya, bodidika ndi kadwe ka litombu, kambwa wo kiti wa bungama, banabibiso Kunzi. ¹² Ba ndi kabikya be: «A beyo! Bibiso, ibiba, yimibo, kamigisya Kunzi ibiba, bakpu, bou no ngu, a ko Kunzi kusu, ka benze na benze! Asi beyo aka yo!»

¹³ Kɔwa wa, mboku-mboku bemoti luga kabu emuusa ndi be: «Batu tino piye bo bimokisyogi bakanzu botutu bo? Barunya yani?» ¹⁴ Nasikisya ndi be: «Mombukwanadami, iwe no wakaiba!» Ebikya kɔwa ndi be: «Nibana, a batu bi nibo bopupogi ka yigyogyiso yidingi.

Busukusoni bakanzu kabu,
bububiso bitu na bangu ko Mikya-Kondolo.

¹⁵ Kinili, babakamanana kambwa wo kiti wa bungama ko Kunzi,
bikaga kabibiso, bitu na lisyu, ka ndabu kaki.

Mutu yi nino a wakiko ko kiti wa bungama,
ubuulyagatu ndeke.

¹⁶ Bakimukanigu ndeke bata nza, ikani musasa,
gutugu moni aka kusumbigu ndeke bata, ikani
buzu.

¹⁷ A beyo, Mikya-Kondolo nino a lugo wo kiti wa
bungama,
ubuulyagatu ndeke,
ukpkyoniso ka likpakpa lo libo la obili
walingunu,
Kunzi ukpaga ndeke bamomiso-misa kabu basi.»

8

Bopwini ndiko ya madīya na ika

¹ Niyō Mikya-Kondolo apwa kuwa ndi ndiko
ya madīya na ika, pa adakyana ndi kugu wa
lisye biwo ka badakika abe batekebe basaa.

² Kumbuso yi, namina ndi bamalaika madīya na
ika bakamanana kambwa ko Kunzi, bapá ndi
basiba madīya na ika.

³ Kuwa wa, malaika wagogo odoke ndi kaam-
aga ka kpolo-kpoto wa gbogbo. A ndi na sani wa
olo nino babusyaga mino adudu. Bapá kuwa
ndi adudu wakpu kye apí ka apepe pa imoti
na malumba ka batu ko Kunzi basi kugu wa
gbogbo wa olo nino a ndi kambwa wo kiti wa
bungama no. ⁴ Muki ma adudu yi nino, pa

imoti na malumba ka batu ko Kunzi, apanga
ndi katukya ka maboku ka malaika, anafaka
ko Kunzi. ⁵ Kumbuso yi, malaika ava ndi sani
wa adudu yi nino, atumisa ndi na makamū mo
buku ba gbogbo bidē, ambimboku ndi kunu ka

litombu. Ko ngbingo yi nino aka no, a kuwa ndi mupamu ma ngbangbata, gbungbu, nginanaga yi se kuwa azigizo.

Bamalaika bakofya basiba

⁶ Kuwa wa, bamalaika maɗiya na ika nibo ba ndi na basiba maɗiya na ika bayigwigo, bibungusyaga ndi bapunga kofyo.

⁷ Malaika wa mambwa ofya ndi siba. Kuwa wa, mbwayi ya mambunga no buku yimatikana na bangu aluka ndi. Mutili mimoti ma litombu ka misaa osilaga ndi. Mutili mimoti ka misaa ma bukato pa imoti na tonito osilaga ndi goni.

⁸ Kumbuso yi, malaika wa yiba ofya ndi siba. Badikita kuwa ndi ko libo lidingi, luki limoti nilo a ndi abe ngupa yidingi kika kagbundikana. Mutili mimoti ka misaa mo libo li nilo, ita ndi bangu. ⁹ Ligbuta limoti la yisaa la banyama nibo bikaga ko libo na ligbuta limoti la yisaa la babato, baputikana ndi.

¹⁰ Kumbuso yi, malaika wa yisaa ofya ndi siba. Lingutu lidingi nilo a ndi kagbundikana abe lidafa lo buku, opukoku ndi kugu wa lisyɛ, ogwoku kugu wa mutili mimoti ma misaa mo mobo na makpakpa. ¹¹ Lino la lingutu li nilo ni Buzyo. Kuwa wa, mutili mimoti ma misaa mo mobo oziwa ndi bizyo. Batu budingi bi nibo bomwa ndi, bolumwaga ndi kye libo li nilo a kuwa ndi bizyo.

¹² Kuwa wa, malaika wa yikwanganya ofya ndi siba. Mutili mimoti ma misaa mo ma moni aputikana ndi pa yimoti na nimo ma timba na nimo ma mangutu. Kinili, bungbanganya kegu

ndi bata ka mutili mimoti ma misaa mo ngbingo wa lisyε na nimɔ mo biti goni.

¹³ Kumbuso yi, nikwε ndi bata, namukana kuwa ndi windi bemoti ninɔ a ndi ni itundulini kugu kugbe, anigomiso na liyu lapu be: «Hebe! Hebe! Kumbu yidingi ka batu ba litombu ka basiba nibayo bamalaika basaa bayagogo bakabunda kofyo!»

9

¹ Kumbuso yi, malaika wa kubukumuti ofya ndi siba. Nina ndi lingutu limoti nilo ogwoku ndi kotukyoku kugu wa lisyε. Bapa ndi lingutu li nilo lifungula la libye lodu la mugi ka babili. ² Lingutu li nilo, oukwa kuwa ndi libye lodu la mugi ka babili. Muki ondindikana ndi bindengbu-ndengbu, anopupoku ka libye ku abe bakabusya fulu. Muki mi nimɔ atikya ndi moni na lisyε biwadi. ³ Banokilingbo bapanga ndi kopupoku ko muki ku, bomisikono wasi bingwi. Bapa ndi ngu mudongoni abe niyo ka nakwaa-gbani. ⁴ Babikya ndi be bakoputonitogu mapaku, gutugu tonito aka, ikani bukuto, luki limoti, be bugyogyisi batu nibo bakegu na bakase ko Kunzi ka tudukuto kabu. ⁵ Bakupagu ndi banokilingbo bi nibo mutuu kaumwogo batu bi nibo, luki limoti, be bugyogyisi ka batimba kubukumuti. Muzuzula kabu ikaga ndi mudongoni abe nimɔ ka nakwaa-gbani. ⁶ Ka masye mi nimɔ, bambanzu bakisatu ndeke kukwaku, luki limoti, bakinigu ndeke. Batatanilyatu ndeke kukwaku, luki limoti, kukwaku upikita.

7 Banokilingbo bi niḅo, ɓa ndi kainisono mɔɔɔngoni abe ɓafalasi ni ɓubungusyogini kaında ka lɔnga. Ba ndi no luki limoti abe ɓegbɓegbe ka ɓamɔ kabɔ abe niḅayo ɓaya olo, misa kabɔ abe nimo ka ɓambanzu. 8 Tukatu kabɔ a ndi mɔɔɔngoni abe nito ka ɓoko, manzu abe nimo ko kpwingi. 9 Kubatu kabɔ a ndi kainisono abe ɓakimokisyo botu ɓaya ngweyi. ɓɓɓari kabɔ a ndi kobuko abe mayu ma ɓamasuwa ɓa lɔnga ɓeyo obukogo mino kani ɓafalasi ɓudingi ɓakauluto kaında ka lɔnga. 10 Kundu kabɔ a ndi mɔɔɔngoni abe niyo ka ɓanakwaa-gbani, no mowo ɓibakaka. Ngu yigyogyiso ɓambanzu ka ɓatimba kubukumuti a ndi ka kundu kabɔ. 11 Ngama kabɔ ni malaika wa libye lodu la mugi ka ɓabili, nino ina ka Libelenia ɓe «Abadoni», ka Ligiliki ɓe «Apolioni» isi yi ɓe «Mupuputa».

12 Yigyogyiso ya mambwa okitogini. Kumbusa wa niyo, yigyogyiso yagogo yiba, opuponokuto bata.

13 Malaika wa maɓiya ofya ndi siba. Nukana kuwa ndi liyu limoti kotukyoku ka mondu makwanganya ma gbogbo wa olo nino a ndi kambwa ko Kunzi. 14 Liyu li nilo, abikya ndi malaika wa maɓiya nino a ndi na siba no ɓe: «Ukulaga ɓamalaika ɓakwanganya niḅo ɓabukpikila ko libo lidingi Efulati.» 15 Bukulaga kuwa ndi. Ba ndi ɓakitulya kolumusogo ko ngbingo yi nino, ka lisyɛ li nilo, ka timba yi nino na ka syangasu si niso mutili mimoti ma misaa ka ɓambanzu. 16 ɓɓɓulya ndi isabu ka ɓasuda niḅo ɓudakilya ndi ɓafalasi kaında ka lɔnga, ɓa ndi ɓamilio

bamiya baba. ¹⁷ Kwa wa, numina ndi bafalasi bi nibo ko nziki pa imoti na basuda nibo ba ndi kugu yi. Basuda bi nibo ba ndi bakimokisyogo batu baya ngweyi ka bambanzi bingbungbu abe buku, bayagogo bipipi abe bekuaba na bayagogo aninisa abe modidi ma selengunde. Bamu ka bafalasi a ndi mudongoni abe nibayo ka bokpwingi. Buku, muki na libu lazū a ndi kopupo ka noku kabu bivulu-vulu. ¹⁸ Mutili mimoti ma misaa ka bambanzu, bolumwanaga ndi ka muzuzula misaa mi nimo, ko buku, ko muki na ka libu lazū nilo a ndi kopupo ka noku ka bafalasi bi nibo. ¹⁹ A beyo, ngu ka bafalasi bi nibo a ndi ka noku kabu na ka kundu kabu. Kundu kabu niyo bugyagyaga ndi na iyu bambanzu, a ndi na bamu abe banzuka.

²⁰ Batu bi nibo basikana ndi ni bakokwogigu ka muzuzula mi nimo, bakasananagu ndi na bokunzi nibo bigyilya ndi na maboku kabu. Bisilaga ndi kobibiso mambengi ma bunye, basanamu baya olo, fiza, bangweyi, matamu na bengbingili. Makpamuka mi nimo masi kakwananigu ndi kaina, ikani kaukana, ikani kakyana. ²¹ Batu bi nibo, bakasananagu ndi na yigya kabu yanye, yimwo bambanzu, ya luga, ya bilya na yo kubaku.

10

Malaika no mikya kitabū

¹ Kwa wa, namina bata ndi malaika wagogo nino wongu kotukyoku kugu wa lisyε. Ikuaba a ndi na iyi yitikyo biwadi, isibe akungulini ka mu bikululu, miso ananze abe moni, magu

abe madada mo buku. ² A ndi no mikya kitabũ mugwi. Kitabũ yi niyo a ndi yihukwikono. Kuguko kaki kwa kumbanzikaniko a ndi ko libo lidingi na nikwo kwa kulekuke kubi. ³ Apamikana ndi na liyu lapu abe kpwingi kiko kalungukyana. Niyo apamikana beyo, bangbangbata madia na ika bapamikana ndi. ⁴ Niyo bangbangbata madia na ika bapamikana beyo, na kuwa ndi wakitulya kokpikogo, luki limoti, nukana ndi liyu kotukyoku kugu wa lisyɛ, bɛ: «Wakokpikonitogu likpamuka li nilo bangbangbata madia na ika bobikiyi, buulya ka limbengi kakũ aka.» ⁵ Kuwa wa, malaika nino namina ndi wakamaga kuguko kumoti ko libo lidingi, kwagogo kubi, anana ndi kubokuko kwa kumbanzikaniko kugu wa lisyɛ. ⁶ Ako kuwa ndi silika ko lino ko Kunzi nino a na obili ka benze na benze, nino agya ndi lisyɛ na masi nimo a mino, litombu na masi nimo a mino, libo lidingi na masi nimo a kuso yi. Malaika yi nino abikya kuwa ndi bɛ: «Ngbingo a kuwa mukudu! ⁷ Luki limoti, ko ngbingo yi nino malaika wa madia na ika ofya ndeke mino siba, Kunzi otulyasa ndeke bodikidi kaki mufongoni beyo abikyaga ndi mino pisi ka bogyalandu nibo bagugubya ndi.»

⁸ Kumbuso yi, liyu nilo nukana ndi kotukyoku kugu wa lisyɛ ebikya bata bɛ: «Winda kava mikya kitabũ nino muhukwikono ka mafoku ka malaika nino a wakamaga kuguko kumoti ko libo lidingi kwagogo kubi.»

⁹ Kuwa wa, nakpuda ndi malaika, nakunga ndi mikya kitabũ yi nino. Ebikya ndi bɛ:

«Vano, walya. Ika bindenge-ndenge abe nzuki ka manokwa, luki limoti, ika bizyo ka muma kaku.»
¹⁰ Nava ndi mikya kitabwa yi nino ka maboku ka malaika, nalya. A ndi bindenge-ndenge ka manokwa abe nzuki. Luki limoti, niyo nomyo, muma apunga ndi ketula.

¹¹ Kumbuso yi, bebikya kawa ndi be: «Wisisilaga bata kanzina na bugyalandu ka bopigo, ka bevananza, ka masasu dididi na ka bangama.»

11

Bademu baba

¹ Kawa wa, bera ndi ligugu limoti nilo lipima nolu bunda, bebikya ndi be: «Wamaga, winda kopimo bunda ba Ndabu ko Kunzi na gbogbo, utanga goni bambanzu nibo babibisogo Kunzi kuso yi. ² Luki limoti, wakopimonitogu pa yangba ya Ndabu ko Kunzi kye busilya ndi batu nibo bakamibigu. Baditaga ndeke gudu wotu ka batimba batekebe bakwanganya na baba. ³ Nutika ndeke bademu kami baba, bakimokisyogo botu baya lilebu. Banzina ndeke na bugyalandu ka masye elofu yimoti bamiya baba na batekebe madia.» ⁴ Bademu baba bi nibo ni bukuto tifa ta mizeituni na batala baba nibo ba bakamaga kambwa ka Mombukwana wa litombu. ⁵ Mumbanzu kakisa kawdwa, buku opupoku ka noku kabu, ulumwisogo batu bi nibo. A beyo, mumbanzu kikipunda kawdwa, okwo inguo ya kukwaku kwi nikwo. ⁶ Bademu bi nibo ba no ngu yikpingba lisyε be kye

mbwayi kolukonitogũ ka masye mi nimo biko mino ibu kanzina na bugyalandu. Ba goni no ngu yiikosa libo kaiita bangũ. Ba bata goni no ngu yipá yigyogyiso dididi ka obili bongbinga basi mufongoni beyo bopo mino. ⁷ Ngbingo yi nino bama ndeke mino kanzina na bugyalandu beyo, nyama nino opupoku ndeke ka libye lodu la mugu ka babili, ulanana ndeke na ibu, ukitaga no ngu, ulumwisogo. ⁸ Bamanda kabu ika ndeke ka pa yangba ya gudũ mudingi ku babangilaga ndi mino Mombukwono-dosu ka musalaba. Bakingyosogo gudũ yi nino na Sodomu* ikani Misili. ⁹ Batu ba beyananza bayasi, bopigo bayasi, masasu masi na giyo yasi, bika ndeke kaanda bamanda kabu no miso aka ka masye masaa na nusu ni bakegũ kapa be bolumbi. ¹⁰ Batu ba litombu basi bika ndeke ka magyagya ko bulya kukwaku ka bogyalandu baba bi nibo. Balyisa kuwa ndeke dumo, bapanana mukumbo bizazaza kye bogyalandu bi nibo bulyisa ndi kumbu kuge. ¹¹ Luki limoti, kumbusa wa masye masaa na nusu mi nimo, ohu nino apaga obili usilya ndi kotukyoku ko Kunzi, ingya ka bamanda ka bogyalandu bi nibo abilila ndi. Kuwa wa, batu bi nibo ba ndi wa, botuma ndi na ombombo bidde. ¹² Bogyalandu baba bi nibo bukana ndi liyu limoti lapu kotukyoku kugu

---

11:6 11:6 Wanda ka 1 Bangama 17:1; Pupo 7:17-19; 1 Samueli 4:8. **11:7** 11:7 Wanda ka Danyele 7:3, 7, 21. * **11:8** 11:8 Sodomu: A likingyosi la bunye. Misili a likingyosi ka batu bi nibo bakamibogigu Kunzi, bomuyoniso ka bomikya Bezaleli. Batu bi nibo bakamibogigu Kunzi bobibisaga gbilito **11:11** 11:11 Wanda ka Ezekieli 37:5-10.

wa lisyε, ʉbikya bε: «Dokoniku!» Badfaka kʉwa ndi kʉgʉ wa lisyε ko miso ka bomuyoniso kabʉ, bεkʉba utikya ndi. ¹³ Ko ngbingo yi ninɔ aka nɔ, azigizo wapʉ oyunga ndi ɔbili. Mutili mimoti ko tili tekεbε ya gʉdʉ apanzikana ndi. Bambanzʉ bεlofʉ madiya na ika (7.000) bolumwaga ndi na azigizo yi ninɔ. Kʉwa wa, batʉ bi nibɔ basikana ndi botuma ndi na ombombo bidε, babibiso Kunzi ninɔ kʉgʉ wa lisyε.

¹⁴ Yigyogyiso ya yiba okitogini, luki limoti, niyɔ ya yisaa a ko pisi.

Siba ya madiya na ika

¹⁵ Kʉwa wa, malaika wa madiya na ika ofya ndi siba. Mayʉ mapʉ ibukusa ndi kotukyoku kʉgʉ wa lisyε, bε: «Mbiya wanʉ, bʉngama kʉgʉ wa ɔbili a kʉwa ka mabokʉ ka Mombukwonodosu ibʉ na Masiya kaki. Ika ndεke ngama ka benze na benze.» ¹⁶ Bambokʉ-mbokʉ batekebε baba na bakwanganya (24) nibɔ bikaga ka bokiti kabʉ ba bʉngama kambwa ko Kunzi, bodidika ndi kadwε ka litombʉ, banabibiso Kunzi, ¹⁷ ni banabikya bε:

«Takaumigisilyo ibiba, iwe Mombukwonodosu Kunzi, Wongu-Kʉgbε, iwe yi ninɔ wambiya wanʉ na wa ndi, kye womosa ndi bʉngama kakʉ pisi ko ngu yidingi kakʉ.

¹⁸ Mambengi ʉkandikakanaga ndi batʉ ba bεvananza bayagɔɔ bikpekiki-kpekiki, luki limoti, lingangi kakʉ inisononi. Ngbingo mukɔ mʉngimbo ka batʉ nibɔ bokwaga ndi, itulyonini,

a ngbingo kaukalya bagya-ligubo kaku,
 bogyalandu kaku,
 na batu kaku basi na nibo bubangaga,
 batu ba payaya na batu ba ibiba.
 A ngbingo kaulumwisogo batu bi nibo baputaga
 obili!»

¹⁹ Kwa wa, Ndabu ko Kunzi niyo ikaga kugu
 wa lisyε oukwikana ndi, kpokoyo wa agume
 inisono. Kumbuso yi, a kwa ndi nginanaga ya
 ngbangbata, gbungbu, pamikanaga ya ngbang-
 bata, azigizo pa imoti no mwayi yidingi ya
 mambu.

12

Muko na gbita

¹ Kumbuso yi, likingyosi lidingi opupana ndi
 kugu wa lisyε, muka bemoti a ndi wakimokisya
 moni, timba a ndi kusili wa magu kaki. Kugu wa
 mu kaki, a ndi na begbegbe baya mangutu tekebe
 na maba. ² Muko yi nino a ndi na mama, a ndi
 kakugwaga ko bulya muzuzula ma libukuti.

³ Likingyosi lagogo opupana ndi kugu wa lisyε,
 a ndi gbita bemoti nino mudingi ongbomyini
 bingbu. Gbita yi nino a ndi na bamu madiya na
 ika na mapakala tekebe. Bamu bayasi a ndi na
 begbegbe aka. ⁴ Mukundu kaki oluta ndi mutili
 mimoti ma misaa ma mangutu, odukoku ndi
 bigwuuu kunu ka litombu. Amaga ndi kambwa
 ka muko yi nino a ndi buwobi kabukuta bekye
 alyi miki ngbingo yi nino opupoku mino. ⁵ Kwa
 wa, muko yi nino abukuta ndi miki muluku yi

nino alya ndeke bungama kugu ka bevananza bayasi pisi ka mufimbo ma ngweyi. Luki limoti, badokisa ndi mikaki bikwa buwobi no Kunzi, ko kiti kaki wa bungama. ⁶ Muko yi nino apikita kuwa ndi ka isa, ka pa yi niyo Kunzi a ndi ni abungusilyogini bekye biki kakwisa ku ka masye elfu yimoti bamiya baba na batekebe madiya (1.260).

⁷ Kuwa wa, lunga atinika ndi kugu wa lisyε. Mikaeli pa imoti na bamalaika kaki, bataya ndi lunga na bagbita. Bamalaika ka gbita bogulyo kuwa ndi goni ibu ka lunga. ⁸ Luki limoti, babuma ndi gbita. Iki iyi ikani bamalaika kaki bakakwananigu ndi bata ibu kaiko kugu wa lisyε. ⁹ Kuwa wa, badikitoku ndi gbita kunu wasi. Gbita mudingi yi nino ni nzuka wandeli nino ina be «Mumuyoniso» ikani «Abili», nino ikaga kaubobo batu basi ba litombu. Bambimba ndi kunu ka litombu pa imoti na bamalaika kaki.

¹⁰ Kumbuso yi, nukana ndi liyu lapu kotukyoku kugu wa lisyε, anabikya be: «Mbiya wanu, muhukuso odunuku. Mbiya wanu, Kunzi kusu owonisilini ngu na bungama kaki. Mbiya wanu, ngu ka Masiya kaki inisonini. A beyo, batindikini ka litombu, mutu yi nino ikaga ndi kausungulya bomomосу biti na lisyε kambwa ko Kunzi.

¹¹ Bomomосу bandungilyaga ndi pisi ko ngu ya bangu ko Mikya-Kondolo na pisi ka manzina ma linganu nino bopupilya ndi mino budemu. Ba ndi bakitulya kapá obili kabu kadwe ka kukwaku. ¹² Kinili, gwoni magyagya, iwe lisyε na ibunu basi nibo mikaga kugu wa lisyε! Luki limoti, kumbu kunu, batu bi nibo ma ka litombu

na ko libo lidingi kye mumuyoniso osyini ku kunu, a mutumo na lingangi bidε kye akaiba bε a no ngbingo mukufu.»

¹³ Niyɔ gbɪta iba bε batindikiniku kɔnɔ ka litɔmbɔ, apɔnga ndi kakpɔmya muko ninɔ abukata ndi miki mɔlukɔ yi nɔ. ¹⁴ Luki limoti, bapa ndi muko yi ninɔ bεpapi bayiba abε nibayɔ ko windi mudingi bε kye awiwi, aga ka isa ka pa yi niyɔ babungusilyaga ndi, byi na nzaka yi ninɔ. Na kɔ bεyɔ, bikaga ndi kakwiso ka byanga bisaa na nusu. ¹⁵ Kɔwa wa, nzaka yi ninɔ ozoya ndi libo akika bεyɔ libo lidingi akika mino kumbusa ka muko, bε kye libo li nilɔ akikisi. ¹⁶ Luki limoti, litɔmbɔ asingya ndi muko yi ninɔ, litɔmbɔ oukwa ndi mɔnɔkɔ, omya libo nilɔ opupa ndi ka mɔnɔkɔ ka gbɪta. ¹⁷ Limbengi atula ndi gbɪta na muko yi ninɔ. Gbɪta aga kɔwa ndi kataya lɔnga na bomiki bagɔgɔ nibɔ ka muko yi ninɔ. Isi yi bε na batɔ bi nibɔ bobuulyogo mɔtɔtɔ ko Kunzi, banopupo bɔdɛmɔ ko bulya ka Yeso. ¹⁸ Kumbuso yi, gbɪta yi ninɔ amaga ndi kubi wo libo lidingi.

13

Nyama wa mambwa

¹ Kɔwa wa, namina ndi nyama bεmoti anop-upoku ko libo lidingi. A ndi na bamɔ madɪya na ika na mapakala tεkεbε. Kɔgɔ wa lipakala limoti-limoti a ndi na bεgbεgbε. Na kɔgɔ wa bamɔ, bokpika ndi mino mɔtɔmbwa Kunzi. ² Nyama yi ninɔ namina ndi nɔ, a ndi kainiso abε sukopi. Magɔ kaki a ndi abε nimɔ ka

imbubu, munoku abe nimo ka kpwingi. Gbita yi nino apa ndi bututungyo kaki, kiti wa bungama kaki no ngu yidingi. ³ Mu mumoti luga wa bamu ka nyama yi nino, a ndi kainiso abe kika ni bagbitini binye buwobi kokwo, luki limoti, pwayi yi a kuwa ndi ni obyini. Batu basi ba litombu bombombaya ndi kamina nyama yi nino, bapunga ndi kabibya bingbooo. ⁴ Batu basi bapunga ndi kobuna moli kambwa ka gbita, kye apa ndi nyama yi nino bungama kaki. Bapunga ndi goni kobuna moli kambwa ka nyama yi nino, banabikya be: «Wani no a mufongoni na nyama yi nima? Wani no akwanana katayana na iyi ndambi?»

⁵ Bapa ndi nyama yi nino ngu yinzina, bugindo na niyo itumbwa Kunzi. Basilya ndi bungama ka batimba batekebe bakwanganya na baba (42). ⁶ Kuwa wa, apunga ndi katumbwa Kunzi, anatumbwa lino kaki, pa kaki ya buliki na batu basi nibo bikaga kugu wa lisyε. ⁷ Bahukwilya ndi mupumi kabumana na batu ko Kunzi, anubuma. Bapa ndi goni bungama kugu ka batu basi, bopigo bayasi, bevananza bayasi, masasu masi na giyo yasi. ⁸ Batu basi ba litombu babibisatu ndeke, basi nibo mino kabu kegu ndi makipiko katukya ka mupunganagi ma obili ikani ka kitabi ya obili niyo ko Mikya-Kondolo nino bamwo ndi.

⁹ «Mutu yi nino a na motili, ukanito. ¹⁰ Mutu yi nino batwa ndi kainda ka boloko, bamakyatu ndeke ka boloko, mutu yi nino batwa ndi be okwa ndeke dukpa, bamwo ndeke na dukpa aka. Kuwa wa go wa, batu ko Kunzi bokwononi kaiko

na adalũ munda pa imoti na baya.»

Nyama wa yĩba

¹¹ Kumbuso yi, namina ndi nyama wagogo anopupoku ka litombũ. A ndi na mapakala maba mũdɔngɔni abe nimɔ ko mikya-kɔndɔlo, a ndi kanzina abe gbata. ¹² Agyaga ndi mutuu masi nimɔ nyama wa mambwa obisaga ndi kambwa kaki. Akpamyaga ndi litombũ pa imoti na batũ basi niɔ ba kũso yi be bobuni moli kambwa ka nyama wa mambwa ninɔ a ndi na ipukulu ya pwayi yidingi niyɔ bagbita ndi. ¹³ Nyama yi ninɔ wa yĩba nɔ, a ndi kagya mokingyosi mambanga-mbanga. Osisogoku ndi gutugu buku aka kotukyoku kũgu wa lisyɛ, kadwe kũnũ ka litombũ ko misa ka batũ basi. ¹⁴ Ʋbɔbɔgo ndi batũ ba litombũ pisi ka mokingyosi nimɔ bakpamyanda ndi be iki kagya kambwa ka nyama wa mambwa. Ʋbikya ndi batũ ba litombũ be bagyi sanamũ ka nyama ninɔ bagbita ndi na mupanga, luki limoti, isisilaga ndi kaika na ɔbili aka. ¹⁵ Kumbuso yi, nyama wa yĩba inisana ndi no ngu, ahusyo na ɔhũ wa ɔbili sanamũ ka nyama wa mambwa, kye sanamũ yi niyɔ, akwanani kanzina na kaulumwisogo batũ bi niɔ bakikigu kabibiso. ¹⁶ Nyama wa yĩba yi ninɔ apá ndi mutuu ka batũ basi: batũ ba payaya na batũ ba ibiba iki batũ ba mukumbo na niɔ ba yangya iki batũ bukulkanaga na bosunzu, be subisi ida ka kubokuko kwa kumbanzikaniko ikani ka itundukuso. ¹⁷ Mumbanzũ gutugu bemoti aka, kakwananigu ndi koluwo ikani kagaba luki ni

kegu na kele yi niyo, isi yi be lino ka nyama yi nino ikani isabu yi niyo akowonisilo lino kaki.

¹⁸ Wanu, okwononi kawa kaiko na yimibo. Mutu yi nino a na yimibo, akwanana kotombisyo isabu yo lino ka nyama, kye a isabu yo lino ka mumbanzu bemoti bene. Isabu yi a miya madiya, batekebe madiya na madiya (666).

14

Limbu ka batu nibo binisana ndi na muhukuso

¹ Kumbuso yi, nikwe ndi, namina ndi Mikya-Kondolo wakamaga ka ngupa ya Siona. A ndi pa imoti na bambanzu belofu miya yimoti batekebe bakwanganya na bakwanganya (144.000). Ba ndi no lino kaki na nilo ka Abaki ka tundukuto kabu. ² Kawa wa, nukana ndi liyu limoti kotukyoku kugu wa lisyu, anaungwa abe bodungo bayakpukpu na goni abe mapamu mapu ma ngbangbata. Liyu li nilo nukana ndi lo a ndi abe bakiko kaungbata badomu. ³ Bambanzu belofu miya yimoti batekebe bakwanganya na bakwanganya bi nibo (144.000), ba ndi kaimbila limbu lambiya kambwa wo kiti wa bungama, kambwa ka makpamuka makwanganya na kambwa ka bamboku-mboku. Kegu na mumbanzu gutugu bemoti aka nino akwanana ndi kakingilaga limbu li nilo, kiki asi bambanzu belofu miya yimoti batekebe bakwanganya na bakwanganya (144.000) aka nibo Mikya-Kondolo ulua ndi na bangu kaki ka obili.

⁴ Batu bi nibo bakaputagu ndi nzuyi kabu kasye na boko, bibuulyatu ndi. Babibyaga Mikya-Kondolo pa yasi ka iko mino kaında.

Buluwa ndi luga ka batu bagogo kye biki batu ba mambwa, kaupá ka apeepe ko Kunzi na ko Mikya-Kondolo. ⁵ Bakabikyagu ndi ibu bongu gutugu lisyé limoti aka. Bakesu na ibu gutugu yimoti aka.

Bamalaika basaa

⁶ Kumbuso yi, namina ndi malaika wagogo ninu a ndi kawawa kugu kugbe. A ndi no Mongoni Manza ma benze na benze nimo akwanana ndi kaubikyaga batu ba litombu: bogiyo bayasi, bopigo bayasi, masasu masi na bevananza bayasi. ⁷ Kuwa wa, abikya ndi na liyu lapu be: «Mubongoni Kunzi, mabibiso, kye ngbingo kaki kako mungimbo ka bambanzu itulyonini. Bunoni moli kambwa ka mutu yi ninu agya ndi lisyé na litombu, libo lidingi na makpakpa.»

⁸ Malaika wa yiba, abyeku ndi ninu wa mambwa, anabikya be: «Mugi mudingi ma Babiloni oponzikonini, oponzikonini lingunu. Iyi ninu umusaga ndi batu basi vinya wa ngbuta ya bilya kaki.»

⁹ Malaika wa yisaa, abyeku ndi nibo baba ba mambwa, anabikya na liyu lapu be: «Mumbanzu kobuna moli kambwa ka nyama yi ninu na kambwa wa sanamu kaki, babiso ida ka itundukuso ikani ka kubokuko kaki, ¹⁰ iyi goni, amwatu vinya wa ngbuta ko Kunzi. Vinya yi ninu babungusyaga ndi ni bakamotonigu no libo, babungwa ka kopo kaki wa ngbuta. Mutu yi ninu igyogyisa ndeke ko buku na libu lazú kambwa ka bamalaika botu na kambwa ko Mikya-Kondolo. ¹¹ Muki mo buku ba yigyogyiso

kabũ ika ndeke kadaka kũgũ ka benze na benze. Yukumo kikiũ ndeke bitĩ na lisyẽ, ka batũ bi niĩo bofunaga ndi moli kambwa ka nyama na sanamũ kaki, na ka basi niĩo fubisa ndi ida yo lino kaki.»

¹² Kinili, okwononi ðe batũ ko Kunzi niĩo bagyaga mutũũ kaki, babailya Yeso, biki na adalũ munda.

¹³ Kumbuso yi, nukana ndi liyũ kotukyoku kũgũ wa lisyẽ anabikya ðe: «Kpiko likpumũka li nili: <Katũkya mbiya wanũ, igyagya a ka batũ niĩo bakokwo kani ða kũso ka Mombukwonodosu!>» Limbengi akabikya ðe: «A ðeyo, bimumbisatũ kumbusa wa yigyogyiso, kye yigyigyilya kabũ yanza iko pa imoti na iũ.»

Kobuulyo masolo ma obili

¹⁴ Niyo nikwe bata, nina ndi ikũba yimoti bitu. Mutũ ðemoti a ndi wakiko kũgũ yi, aninisa abe mika-mũmbanzũ. A ndi na ðegbegebe baya olo ka mũ, na dukpa yipyẽ yiko masolo.

¹⁵ Malaika wagogo opupoku ndi ka Ndaũ ko Kunzi, apamya ndi mutũ yi ninũ a ndi wakiko kũgũ wa likũba ðe: «Va kũwa dukpa kaku, wapunga kobuulyo masolo! Ngingo mubuulyo itulyonini kye masolo ma obili a kũwa mũngata.»

¹⁶ Kũwa wa, mutũ yi ninũ a ndi wakiko kũgũ wa ikũba, ava ndi dukpa kaki, obuulya ndi masolo ma obili.

¹⁷ Malaika wagogo opupoku ndi ka Ndaũ ko Kunzi niyo kũgũ wa lisyẽ. A ndi goni iyi na dukpa yipyẽ.

¹⁸ Kumbuso yi, malaika wagogo ninũ a ndi no ngu kũgũ wo buku, opupoku ndi ka gbogbo,

apamya ndi mutũ yi nino a ndi na dukpa yipyẽ nõ, abikya bẽ: «Va dukpa kakũ, wakogõ dangulũ ya muzabibu niyõ a ka õbili, kye a kuwa yingata.»¹⁹ Malaika yi nino, ava ndi dukpa kaki ka õbili, akogõ dangulũ ya muzabibu niyõ a ka õbili, adikita ndi ka pa yi niyõ bautaga ndi mino vinya wa ngbũta ko Kunzi.²⁰ Pa yi niyõ bautaga ndi mino dangulũ ya muzabibu yõ ikaga ndi kunzi wa gudũ. Bangũ yidingi akika ndi ka pa yi niyõ, ka bũnda ba bakilõmetele miya yisaa (300). Budu bi a ndi metele yimoti no dongbu.

15

Bamalaika madĩya na ika na yigyogyiso ya mulibo

¹ Kumbuso yi, nina bata ndi likingyosi lagogõ lidingi na limbanga kugbe kugũ wa lisyẽ. A ndi bamalaika madĩya na ika niõõ ba ndi na yigyogyiso madĩya na ika yigwi. Yigyogyiso yi niyõ, akowonisilo mulibo ma ngbũta ko Kunzi.

² Nĩna bata ndi luki abe libo lidingi aninisono bingala-ngala abe velũ, otumini na lidafã lo buku. Nũmina ndi goni batũ bi niõõ bopupa ndi botutungyo ka nyama, ka sanamũ kaki na isabũ niyõ akowonisilo lino kaki. Batũ bi niõõ, ba ndi bakamaga kugũ wo libo lidingi li nilõ la ngala-ngala lo, bugwigogini badõmũ niõõ Kunzi upã ndi.³ Ba ndi kaimbĩla limbũ ka Musa, musunzu ko Kunzi, na nilõ ko Mikya-Kõndõlo, banabikya bẽ:

«Mombukwono-dosu Kunzi, nino Wongu-
Kugbe,
yigya kakũ a yidingi na yimbanga!

Ngama ka bambanzu basi ba obili,
tamanaga ya mogubo kaku a yo ngbingbili na ya
linganu!

⁴ Mombukwono-dosu, kegu na mumbanzu nino
kubangagigu.

Kegu goni na mumbanzu nino kubibisogigu,
a beyo, iwe mukaka aka no wa wotu.

Bambanzu basi ba obili, bodoku ndeke kobuna
moli kambwa kaku,
yigya kaku ya bungbingbili inisononi
bingbanganya.»

⁵ Kumbuso yi, nina ndi Ndabu ko Kunzi ni
oukwikonini kugu wa lisyε, niyo a ndi na ng-
bangba ya agume ko Kunzi. ⁶ Bamalaika madia
na ika nibo ba ndi na yigyogyiso madia na ika
yigwi, bopupoku ndi ka Ndabu ko Kunzi yi niyo.
Ba ndi bakimokisyogo botu baya pamba bitutu,
bikondini kaba ya olo ka dukufito kaba. ⁷ Luki
limoti luga wa makpumuaka makwanganya mi
nimo, upa ndi bamalaika madia na ika bi nibo
bakopo ba olo madia na ika. Bakopo bi nibo
ba ndi butumo bidε na ngbata ko Kunzi nino a
na obili ka benze na benze. ⁸ Ndabu ko Kunzi
otuma ndi muki bindengbu-ndengbu na ibiba
no ngu ko Kunzi. Mumbanzu gutugu bemoti
aka kakwananigu ndi kaingyo ka ndabu yi niyo,
kadwe ku kwaku yigyogyiso niyo bamalaika
madia na ika bodoku ndi na iyu itulyana ndi
mino.

16

Bakopo madia na ika ba ngbata ko Kunzi

¹ Kumbuso yi, nukana ndi liyu lapu kotukyoku ka Ndabu ko Kunzi anabikya bamalaika madiya na ika be: «Windoni kauduko bakoro madiya na ika ba ngbuta ko Kunzi ka obili!»

² Kuwa wa, malaika wa mambwa aga ndi, aduka ndi koro kaki kugu wa obili. Bakumbudu itwaga ndi ka nzuyi ka batu nibo ba ndi na ida ka nyama na banobibiso goni sanamu ka nyama yi nino.

³ Nino wa yiba, aduka ndi koro kaki ko libo lidingi. Libo li nilo ita ndi bangu, mufongoni abe niyo ya manda. Masi nimo a ndi na obili ko libo lidingi ku, olumwogo.

⁴ Nino wa yisaa, aduka ndi koro kaki ko mobo na ka makpakpa. Mobo mi nimo ita ndi bangu goni. ⁵ Kuwa wa, namukana ndi malaika nino a no ngu kugu wo mobo ni anabikya be: «A beyo, wa Wotu, iwe nino watu na wa ndi, wakoro ngbanga ka bungbingbili. ⁶ A beyo, batu bi niba bodukusaga ndi bangu ka batu kaku na niyo ka bogyalandu kaku. Mbiya wanu, wa kuwa kaumusa bangu, ba kuwa kobuulyogo masolo ma diya kabu!»

⁷ Kumbuso yi, nukana ndi liyu kotukyoku ka gbogbo, anabikya be: «A beyo, Mombukwondosu Kunzi, nino Wongu-Kugbe, iwe wakoro ngbanga ka lingunu na ka bungbingbili!»

⁸ Malaika wa yikwanganya aduka ndi koro kaki kugu wa moni. Bakpamyanda ndi moni kaubusya bambanzu na buzu kaki. ⁹ Bambanzu bosilaga ndi na buzu bapu bi nibo, bapunga ndi katumbwa Kunzi nino akwanana kapá mutuu ka

inguo ya yigyogyiso yi niyo. Luki limoti, bakya ndi kaasanana na bunye kabu na kabibiso Kunzi.

¹⁰ Malaika wa kubukumuti, aduka ndi koro kaki kugu wo kiti wa bungama ka nyama, biti ohuma ndi bungama ka nyama yi nino. Bambanzu bilya ndi manzu bikyala-kyalu na muzuzula. ¹¹ Batumbwa ndi Kunzi wa kugu wa lisyε ko bulya muzuzula na bapwayi kabu, luki limoti bidukulaga ndi na yigya yanye aka.

¹² Malaika wa madia, aduka ndi koro kaki ko libo lidingi Efulati. Libo li nilo afa ndi bigbutu, kye pisi inisoni ko bulya ka bangama nibo ba ndi kodoku misa ya ingenge. ¹³ Kuwa wa, nina ndi mambengi ma bunye masaa, mufongoni abe banasangaba, ni anopupoku ka munoku ka gbita, ka nimo ka nyama na ka nimo ka mugyalandu wa kuboboku. ¹⁴ Mambengi ma bunye mi nimo, a nimo ka abili, agyaga mokingyosi mumbanga-mbanga. Imu mo indaga ka bangama basi ba obili, umumula ko bulya yibumoniso lunga ka lisyε lidingi ko Kunzi nino wongu.

¹⁵ Mombukwono-dosu aka be: «Nodoku bigbututu abe matu wo kubaku. Igyagya ka matu yi nino kikigu ka toto, anobuulyo botu kaki binza, kye kokpokyononitogu ndumbu, inisono payaya ko misa ka bambanzu.»

¹⁶ Mambengi ma bunye mi nimo, umumula ndi bangama ka pa niyo balikyaga na Libelenia be: «Alumagedoni.»

¹⁷ Malaika wa madia na ika, aduka ndi koro kaki ka ovivi. Kuwa wa, liyu lapu ibukusa ndi, kotukyoku ka Ndabu ko Kunzi

ko kiti wa bungama, abikya be: «Omolyini bwbwa!»¹⁸ Nginanaga ya ngbangbata apunga ndi, gbungbu, mupamu ma ngbangbata se kuwa azigizo wapu, nino kanigyonosigu ndi katukya wa aka wa bambanzu biko mino ka obili.¹⁹ Gudfu mudingi alikanaga ndi ka bapanga bayisaa, bagudfu bo giyo yasi bodukanaga ndi. Kuwa wa, Kunzi atamana ndi gudfu mudingi Babiloni, amusa kopo wa vinya wa ngbuta kaki.²⁰ Bouzu bayasi olimikaga ndi, bangapa asa kainisono.²¹ Kumbuso yi, mbwayi yakpu na mabunga nimo buti bi a ndi banda bakilo batekebe bakwanganya (40), ulukya ndi bambanzu. Bambanzu batumbwa ndi Kunzi ko bulya yigyogyiso yo mbwayi ya mabunga. A beyo, yigyogyiso yi niyo a ndi yapu kugbe.

17

Adanda mudingi

¹ Kuwa wa, malaika bemoti luga ka bamalaika madiya na ika nibo ba ndi na bakopo madiya na ika isisiloku ndi, ebikya be: «Doku, nakauwonisilo beyo bako banu mino ngbanga ka adanda mudingi. Adanda yi nino ni gudfu mudingi nino bapika ndi ka mutili mo mobo makpukpu.² Bangama bakpukpu ba obili bagya ndi budanda pa imoti na ibu, batu ba litombu badamwa ndi vinya wa budanda kaki.»

³ Limbengi ko Kunzi esilya ndi, malaika aga ndi na imi ka isa. Ku beyo, namina ndi muko bemoti wakiko kugu wa nyama bemoti wangbu. Nyama yi nino a ndi na bamu madiya na ika, mapakala tekebe no mino matumbwa Kunzi ka

nzuyi kaki yasi. ⁴ Muko yi ninɔ a ndi wakimok-
 isyo botu bayobusukuu na bayangbu kugbe.
 A ndi wakibungusyogo bi gbo, imokisyogini
 makpamuka ma ɔlo, ma matamu ma ligabu lapu
 na sanga. A ndi na kɔpɔ wa ɔlo mugwi. Kɔpɔ yi
 ninɔ a ndi mutumo na musugu ma badanda kaki
 bidɛ. ⁵ Ka itundukuso kaki, bokpika ndi dikidi
 imoti, isi yi bɛ: «Gadɛ mudingi Babiloni, amaki
 badanda na musugu ma ɔbili.» ⁶ Kuwa wa,
 namina ndi muko yi ninɔ ni odomwini bangu ka
 batu ko Kunzi na batu bi nibo bumwogo ndi kye
 ba ndi bademu ka Yeso.

Niyɔ namina beyɔ, manoku edika ndi bidɛ.
⁷ Kuwa wa, malaika emuusa ndi bɛ: «Manoku
 udikilyi iki? Nutumbalyagatu isi yo dikidi ka
 muko yi ninɔ na niyɔ ka nyama yi ninɔ a na
 iyi mabinika, ninɔ a na bamu madɔya na ika na
 mapakala tekebe. ⁸ Nyama yi ninɔ wamini, atu
 ndi, luki limoti kegɛ bata. Opupoku kuwa ndeke
 ka mugi ma libye lodu ka babili, binda kuwa
 kamosisyo lingunu. Batu bi nibo mino kabu
 kikipikagagu ndi ka kitabu ya ɔbili walingunu
 katukya ka mupunganagi ma litombu, botumo
 ndeke na ombombo bidɛ kamina nyama yi ninɔ.
 A beyɔ, nyama yi ninɔ atu ndi. Mbiya wanu,
 kegɛ bata, luki limoti, ipupisatu ndeke bata!

⁹ Wanu, okwononi kuwa kaiko na yim-
 ibo na bugegele. Bamu madɔya na ika ni
 bangupa madɔya na ika nibayo muko yi ninɔ
 o mino wakiko. Bamu bi niba yo a goni
 bangama bakpukpu madɔya na ika. ¹⁰ Bangama
 kubukumuti luga kabu bogwoni. Bemoti akagya
 ligubo, wagogo kegɛ mudoku. Ngbingo yi ninɔ

odoku ndeke mino, agya ndeke ligubo ko ngbinga mukede aka. ¹¹ Nyama yi ninɔ a ndi, luki limoti, mbiya wanu kegɔ bata, iyi nɔ a ngama wa bɔgina. A gɔni bemoti ka bangama madɔya na ika, ninɔ binda kuwa kamosisyo lingunɔ.

¹² Mapakala tekebe (10) mi nimɔ wini bi ni bangama tekebe. Bangama bi niɔ, bakanopungigɔ mbeyi ligubo. Luki limoti, balya ndeke bɔngama pa imoti na nyama yi ninɔ ka saa yimoti. ¹³ Iɔu basi tekebe ba na tamanaga yimoti, kapá nyama yi ninɔ ngu na bɔngama kabɔ. ¹⁴ Bulanana ndeke na Bomikya-Kɔndɔlo, luki limoti, Mikya-Kɔndɔlo opupa ndeke tutungyo, kye a iyi Mombukwono-dosu ka ba mombukwono-dosu, Ngama wakpɔ ka bangama bakpɔkpɔ basi. Batɔ bi niɔ babinikyana, niɔ umakaga, ipɔnilyaga, bopupa ndeke botutungyo gɔni pa imoti na iyi.»

¹⁵ Malaika yi ninɔ ebikya bata ndi be: «Libo li niɔ wini, wa adanda o mino wakiko wa, a bambanzɔ ba bevananza bayasi, bambaza basi, giyo yasi, na masasɔ masi. ¹⁶ Mapakala tekebe nimɔ wini, pa imoti na nyama yi ninɔ, bamɔyatɔ ndeke adanda yi ninɔ. Bakɔpyatɔ ndeke masi nimɔ a nomu, basa ndumbu biyatulɔ. Balya ndeke makɔlo kaki, badikita benzekɔ-nzekɔ nibayo asikana bayasi ko buku. ¹⁷ A beyɔ, Kunzi obisa ndi kusɔ kabɔ tamanaga yimoti, kotulyoso sipananisɔ kaki na kapá nyama yi ninɔ bɔngama kabɔ, kadwe ku kwa ku munzina ko Kunzi itulyana ndeke mino. ¹⁸ Muko yi ninɔ wamini nɔ ni gudɔ mudingi ninɔ undaga bangama ba obili.»

18

Gudŋu wa Babiloni ogwini

¹ Kumbuso yi, namina ndi malaika wagogo kosyoku kugu wa lisyɛ. Malaika yi nino a ndi no ngu kugbe, ibiba kaki obubisa ndi obili wasi bitu. ² Kɛwa wa, apamikana ndi be: «Babiloni, gudŋu mudingi ogwini, oputikonini linguŋu! Mbiya wanu, a kɛwa mugi ka sabili na mobi ma mabengi ma bunye masi. A pa ya kigbuka ka mobi ma bombu masi na banyama ba musugu na banyenyɛ. ³ A beyo, batu bo giyo yasi badamuwa ndi vinya wa budanda banyɛ. Bangama bakpukpu ba litombu bamatikana ndi na ibu ka budanda. Bambula ba litombu binisana ndi na lingama lidingi pisi ka mukumbo kaki.»

⁴ Kumbuso yi, nukana ndi liyu lagogo kotukyoku kugu wa lisyɛ, anabikya be: «Ibunu batu kami, puponi ka Babiloni kye makomotikononito na iyi ka bunye kaki, mingya ka yigyogyiso niyo a banu mino iyi kaingyo. ⁵ A beyo, bunye kaki obedfuloni adwe kugu wa lisyɛ, Kunzi akatamana aka yigya yanye yi niyo kaki yo. ⁶ Mugyoni beyo ugyaga ndi mino bengeni. Mugyilyoni nganga yiba kakitaga niyo agya ndi iyi. Mutumisilyoni nganga yiba vinya wapɛ ka kopo nino umusaga ndi mino bengeni. ⁷ Apaga ndi ibiba na mukumbo kugbe. Mumokyoni ka yigomisogo no kumbu. Abikyaga ndi be: «Na wakiko ko kiti wa bungama, nakɛgu woko, nakalyigu ndeke imi kumbu gutugu iki yi aka.» ⁸ Kinili, bokolobu baya kukwaku, lilebu na

nza asilya ndeke lisyε limoti, buku alumwisogo. A beyo, Mombukwono-dosu Kunzi wo ngu no akogo ngbanga ka afanda yi nino.»

⁹ Bangama bakpukpu ba litombu bagyaga ndi na ibu bucfanda, baningomikoso pa imoti na ibu. Bagamanatu kawa ndeke, bitangula ko bulya kaki wa bina ndeke mino muki mo buku nibo ika ndeke ni abusyini, anodungwo bindengbu-ndengbu. ¹⁰ Bamagaga ndeke byi, kye bika ndeke kabanga yigyogyiso yidingi kaki, banabikya be: «Hebeee! Kumbu! Kumbu yidingi ku kaku, Babiloni, gudfu mudingi na wongu! Yigyogyiso kaku osiliku ko ngbinga bemoti aka!»

¹¹ Bambula ba obili bagamana ndeke, bitangulaga begayo ko bulya kaki, kye kegū bata na mumbanzu nino akoluwo mukumbo kabu abe: ¹² olo ikani fiza, matamu ma ligabu lapu, sanga, botu nibayo bagya ndi no wizi yanza, botu bayanzanza sibusukuu na bingbu kugbe, botu abe matambala, mobi ma mabau nimo kinisonogigu, mukumbo masi nimo botwa na siba, nimo botwa na mabau ma ligabu lapu ikani ka ngweyi na ka matamu, ¹³ ipaka ya ibukuso na mapaku magogo nimo olumbaga manza, malazi, adudu, vinya, molingo, fufu, nganu, bangombe, bakondolo, bafalasi, bamasuwa nibo banyama bulutogo, bosunzu gutugu batu ba boloko aka. ¹⁴ Bambula bi nibo, babikya gudfu yi nino be: «Mukumbo masi nimo wapaga ndi kaiko nomu, upikitini. Mukumbo masi ma ligabu lapu na nimo manzanza, ubungini, wakinigu ndeke bata gutugu limoti aka.» ¹⁵ Bambula bi nibo binisana

ndi na lingama lidingi ko bulya gũdũ yi nino. Bamagaga ndeke byi kabanga kaina yigyogyiso niyo ika ndeke ni asilyini. Bagamanaga ndeke, bitangula, ¹⁶ banabikya be: «Hebeee! Kumbu! Kumbu yidingi ka gũdũ mudingi. Gũdũ nino ikaga ndi wakimokisyo botu nibayo bagya ndi no wizi yanza pa imoti na botu bayanza bibusukuu na bayangbu kugbe. Ikaga ndi wakibungusyogo bibwemu, imokisyogini makpamuka ma olo, ma matamu ma ligabu lapu na sanga! ¹⁷ Lingama lidingi li nilo, oputikonini ko ngbinga bemoti aka.»

Iki basufele basi ba babato na batũ bi nibo ba kuso yi, iki batũ basi nibo bigagabyaga ka bato na bogwi bosi bamagaga ndi byi. ¹⁸ Niyo bina muki mo buku nibo abasya ndi bindengbundenbu, ibu aka ndi be: «Kegu na gũdũ nino akwanana ndi kaiko mudoŋgoni na gũdũ mudingi abe nimu!» ¹⁹ Bimisyu kuwa ndi libungu ka bamũ, banagama, banitangula. Ba ndi kapamikanaga be: «Hebeee! Kumbu! Kumbu yidingi ka gũdũ mudingi yi nimu! Batũ basi nibo bagyaga ndi bumbula na babato, bangamikana ndi na lingama kaki. Luki limoti, ko ngbinga bemoti aka, lingama li nilo oputikonini.»

²⁰ Iwe lisyu gwano magyagya kye gũdũ oputikonini! Gwoni magyagya, ibunu batũ ko Kunzi, batutumbwa na bogyalandu kye Kunzi akuni ngbanga kaki ka bunye nibo ikaga ndi kamugyilya.

²¹ Kumbuso yi, malaika bemoti nino wongu, ava ndi litalu nilo a ndi mudoŋgoni abe litalu nilo bagugaga mino makpamuka, adikita ndi ko libo

lidingi bikudumu, abikya be: «Badikita ndeke Babiloni no bou beyo, bakaminigu ndeke bata gutugu iki yi aka. ²² Bakukanigu ndeke bata ku kaku mayu ka batu nibo bungbataga badomu na bimbilaga. Bakukanigu ndeke goni liyu la mbaa ikani basifa. Bakaminigu ndeke bata mugengele gutugu bemoti aka ku kaku ikani kaukana liyu la litalu nilo bagugaga mino mukumbo begayo. ²³ Bakaminigu ndeke bata tala mutuna ku kaku ikani kaukana be bambanzu bovononi. A beyo, bambula kaku ba ndi batu ba ibiba kuge ka obili. Ubungusaga ndi batu basi pisi ka makoko ma luga kaku.»

²⁴ Bangu ka batu basi nibo bulumwisaga ndi ka obili, adukaga ndi ka Babiloni iki niyo ka bogyalandu ikani niyo ka batu ko Kunzi.

19

Bakimbila limbū la ibiba kugu wa lisyē

¹ Kumbuso yi, nukana ndi gbungbu kotukyoku kugu wa lisyē, mudongoni abe ambaza ka bambanzu budingi bakiko kanzina, anabikya be: «Aleluya! Muhukuso, ibiba no ngu a ko Kunzi kusu! ² Ngbanga kaki ikaga ka lingunu na ka bungbingbili. Akuni ngbanga ka adanda mudingi, nino a ndi kaputa litombu na budanda kaki. Kunzi amigisilyini bunye ka bunye ko bulya bangu ka bosunzu kaki!» ³ Babikya bata ndi be: «Aleluya! A beyo, muki mo buku nibo asilisogi gudu yi nino, ofunguwa ndeke ka benze na benze!» ⁴ Bamboku-mboku batekebe

baɓa na bakwanganya (24) na makpɔmɔka makwanganya, bodidika ndi, sabibiso Kunzi ninɔ a wakiko ko kiti wa ɓangama, ɓanabikya ɓe: «A ɓeyɔ! Aleluya!»

Dumo mɔvanana ko Mikya-Kɔndɔɔ

⁵ Kumbuso yi, liyɔ limoti ibukusa ndi kotukyoku ko kiti wa ɓangama ka ɓe: «Mubibisoni Kunzi kusu, ibunu ɓagya-ligubo kaki ɓasi, ibunu ɓasi niɓɔ mabangaga iki ɓatɔ ɓa payaya ikani ɓatɔ ɓa ibiba!» ⁶ Kɔwa wa, nɔkana ndi liyɔ limoti mɔɔngɔni abe gbɔngbɔ ya ambaza mudingi ka ɓambanzɔ, anaungwa abe bodungo bayakpɔkpɔ na ɓata gɔni abe mɔpamɔ mapɔ ma ngbangbata, anɔbuko ɓe: «Aleluya! A ɓeyɔ, mɔiya wanɔ, Mombukwono-dosu, Kunzi kusu, Mombukwono Ngu-Kugbe ovini ɓangama. ⁷ Togwini magyagya, tikoni ka maziyɔ, tabibiso kye ngbingo mɔvanana ko Mikya-Kɔndɔɔ itulyonini. Muko yi ninɔ bakavanana na iyi, ibungusyogini kɔwa gɔni ɓiɓwemɔ. ⁸ Bapá ndi muko yi ninɔ kutuko nikwɔ ɓagya ndi no wizi yanza ya gbinye-gbinye ɓe imokisiyi.» (Kutuko kwi nikwɔ ni likingyosi la yigyigyilya ya ɓungbingbili ka ɓatɔ ko Kunzi.)

⁹ Kɔwa wa, malaika ebikya ndi ɓe: «Kpikaga amɓe: Magyagya ka niɓɔ ɓutikisiyi ko dumo wo vononi ko Mikya-Kɔndɔɔ.»

Kumbuso yi, omotiloku ɓe: «Nimɔ a mɔnzina ma lingɔnɔ ko Kunzi.»

¹⁰ Nogwa ndi ka magɔ kaki kabibiso, luki limoti, ebikya ndi ɓe: «Mbaaa, wakogyonitɔgɔ ɓeyɔ! Na mɔgya-ligubo mɔɔngɔni abe iwe, abe

bamamakũ nĩbũ bũbuulyaga lingũnũ nilũ Yeso owonisila ndi. Kunzi nũ, wokwononi kabibiso! A bũyũ, lingũnũ li nilũ Yeso owonisila ndi, ni limbengi nilũ ikaga kũsũ ka bogyalandũ ko Kunzi.»

Mũtũ yi ninũ a kũgũ wa falasi wotu

¹¹ Kumbuso yi, nina ndi lisyẽ ni oukwikonini, falasi wotu opuponoku ndi. Mũtũ yi ninũ a kũgũ yi, ina bẽ Mũtũ wongbingbili na wa Lingũnũ. Akũgũ ngbanga ka bũngbingbili, anabũmana ka bũngbingbili. ¹² Miso kaki a ndi kanzẽ abẽ lidafa lo buku. A ndi ni imokisyini bẽgbẽgbẽ bayakpũ. Bokpika ndi lino limoti kũgũ kaki, nilũ ibaga ndi asi ni iyĩ aka. ¹³ A ndi wakimokisyo kutuko nikwũ bũgbũya ndi na bũngũ. Mũtũ yi ina bẽ: «Likpũmũka ko Kunzi.» ¹⁴ Basũda ba kũgũ wa lisyẽ bapũnga ndi kabĩbya bingbooo. Ba ndi bũdafakaga ka bafalasi botutu, bimokisyogini botu bayanzanza bayo wizi yahũdũ-hũdũ bitutu. ¹⁵ Opupa ndi tutungyo ka bũgiyo na dũkpa yipyẽ niyũ opupa ndi ka mũnũkũ kaki. Ika ndẽke kaukpokyoniso na mufimbo ma ngweyi, auta bumo ya muzabibu ka pa niyũ bũtuga mino vinya wa ngbũta ko Kunzi, Mombukwono Ngu-Kũgũ. ¹⁶ Kũgũ wa kutuko kaki na kũgũ wa sibesũ kaki, bokpika ndi lino li nili: «Ngama ka bangama, Mombukwono-dosu ka ba mombukwono-dosu.»

¹⁷ Kumbuso yi, namina ndi malaika bẽmoti wakamaga ka mũni. A ndi kaupamyaga bũmbu basi nĩbũ ba ndi kawĩwa kũgũ wa lisyẽ, anũbũkya bẽ: «Doniku, mũmukononi pa imoti ka yĩnga

mudingi ko Kunzi! ¹⁸ Doniku kalya makolo ka bangama, ka bangama ka basuda, ka batu bo ngu, ka bafalasi pa imoti na nimo ka batu nibo ba kugu kabu, makolo ka batu nibo babukulikanaga na nimo ka bosunzu, iki batu ba payaya ikani batu ba ibiba.»

¹⁹ Kuwa wa, namina ndi nyama, se kuwa bangama ba litombu pa imoti na basuda kabu, ni bomumukonini kaata ndumbi na mutu yi nino a ndi kugu wa falasi pa imoti na basuda kaki. ²⁰ Bagwi ndi nyama yi nino pa imoti na mugyalandu wa kuboboku nino ikaga ndi kagya mokingyosi ko misa kaki. Ubungusaga ndi batu bi nibo bugya ndi na ida ka nyama yi nino na nibo bobibisaga ndi sanamu kaki, pisi ka mokingyosi mi nimo. Badikita ndi nyama yi nino pa imoti na mugyalandu wa kuboboku ka lidada lo buku ka libu lazwa ni ba mbeyi bubisi aka. ²¹ Bulumwisaga ndi nibo basikana ndi na dukpa niyo opupa ndi ka munoku ka mutu nino a ndi kugu wa falasi. Kuwa wa, bombu basi bikutaga ndi bikpekede-kpekede na makolo ka batu bi nibo.

20

Abili a ka boloko ka byanga elfu yimoti (1.000)

¹ Kuwa wa, namina ndi malaika bemoti ni anosyoku kugu wa lisyε. A ndi ni ogwini lifungula la libye lodu la mugi ka babili na selegen niyo yakpu. ² Agwi ndi gbita, nzuka wandeli nino ina be: «Mumuyoniso» ikani «Abili», akpikila ndi ka byanga elfu yimoti. ³ Adikita ndi ka

libye lodu, ofunga ndi na lifungula bikpe, ofiko no ndiko, bekye bakoukwonitogu kye gbata yi nino kubungusogonitogu bata bambanzu kadwe ku kwaku byanga elofu yimoti (1.000) italyana mino. Kumbuso yi, basisatu ko ngbinga mukede.

⁴ Kumbuso yi, numina ndi bokiti ba bungama. Bupa ndi batu bi nibo ba ndi mino bakikogo ngu yiko ngbanga. Nina ndi goni mambengi ka batu bi nibo bumwogo ndi ko bulya bungbingbili ba lungunu nibo Yeso owonisila ndi, na ko bulya likpumuka ko Kunzi. Batu bi nibo, bakabisogigu ndi nyama, ikani sanamu kaki. Bakubisagu ndi ida kaki ka tundukuto ikani ka maboku. Binisana bata ndi na obili, bapanga kuwa ndi kalya bungama pa imoti na ba Kilisito ka byanga elofu yimoti (1.000). ⁵ Batu bagogo bakinisanagu ndi bata na obili kadwe ku kwaku byanga elofu yimoti (1.000) italyana ndi mino. Niyu a pupo ya mambwa ka mbuku. ⁶ Igyagya ka batu nibo bopupa ndeke ka mbuku ka mambwa! Ba batu ko Kunzi. Kukwaku kwa yiba kigigu ndeke no ngu kugu kabu, bika ndeke bokumu ko Kunzi na nibo ka Kilisito. Balya ndeke bungama pa imoti na iyi ka byanga elofu yimoti (1.000).

⁷ Niyu byanga elofu yimoti (1.000) italyana ndeke, bapupisa abili ka boloko, ⁸ aga kaubobo bevananza ka mondu makwanganya masi ma obili, isi be Gogi na Magogi. Abili umumula ndeke ka mutili kaki bekye бага ka lunga, bika budingi abe mbumi yo libo lidingi. ⁹ Baga ndi ka obili wasi, bokungula ndi mukobo ka batu ko Kunzi bikululu pa imoti na gudu kaki mupaka. Luki limoti, buku otukyoku ndi kugu wa lisyu,

ulumusaga ndi batu bi nibo. ¹⁰ Kumbuso yi, badikita ndi mumuyoniso nino ikaga ndi kaubobo ka libye lo buku na ka libu lazū, ku go ku nyama na mugyalandu wa kuboboku ba ndi mino. Bika ndeke biti na lise ka muzuzula mapu ka benze na benze.

Ngbanga wa mulibo

¹¹ Kumbuso yi, namina ndi kiti wa bungama bemoti mudingi, obubini bitu pa imoti na mutū yi nino a ndi mino wakiko. Obili na lise apikita ndi byi, ni bakominigu bata. ¹² Namina ndi batu bi nibo bokwaga ndi, iki batu ba payaya ikani batu ba ibiba bakamaga kambwa wo kiti wa bungama yi nino. Bakitabu a ndi bayihukwikono. Kitabu yagogo a ndi yihukwo, kitabu yi a ndi niyo ya obili. Bapunga ndi kako ngbanga ka batu nibo bokwaga ndi, kabyenene na yigyigilya kabu, mudongoni beyo a ndi mino ya kikipiko ka bakitabu. ¹³ Libo lidingi opupisa ndi bamanda nibayo a ndi kuso yi. Kukwaku na mugi ka babili opupisa ndi bamanda nibayo a ndi kuso kabu. Bako kuwa ndi ngbanga ka mutū yikaka-yikaka, kabyenene na yigyigilya kaki. ¹⁴ Kumbuso yi, badikita ndi kukwaku pa imoti na mugi ka babili ka libye lo buku. Libye lo buku li nilo ni kukwaku kwa yiba. ¹⁵ Budikita ndi goni batu basi nibo mino kabu kegu ndi ka kitabu ya obili, ka libye lo buku.

21

Kugu wa lise lambiya na obili wambiya

¹ Kūwa wa, namina ndi kūgū wa lisyē lambiya na ɔbili wambiya. A bɛyɔ, kūgū wa lisyē wa mambwa na ɔbili wa mambwa ba ndi ni bɔlimikogini, libo lidingi kɛgū ndi bata bɛgɛyɔ.

² Namina kūwa ndi gɔdɔ wotu, Yelusalema wambiya, anosyoku kotukyoku kūgū wa lisyē kū ko Kunzi. A ndi mubungusyaga bizede abɛ muka wa ibisoku ninɔ ikaga kabunda kainda kosilyono na mbunyaki.

³ Nākana ndi liyū lapū kotukyoku ko kiti wa bɔngama bɛ: «Mbiya wanū, Ndabū ko Kunzi a kūwa luga ka bambanzu! Ika kūwa pa imoti na ibū na ibū bika kūwa batū kaki. Iyi Kunzi mombukwana-daki yi, ika ndeke pa imoti na ibū, ika kūwa ndeke Kunzi kabū.

⁴ Ūkpaaga ndeke bāmomiso-misa kabū basi. Kukwakū kikigū ndeke bata, iki lilɛbū, yigama, gatugū mɔzuzula aka. A bɛyɔ, ɔbili wandɛli olimikini.»

⁵ Kūwa wa, mutū yi ninɔ a ndi wakiko ko kiti wa bɔngama abikya ndi bɛ: «Wikwɛ, nakoyitisa makpɔmuka masi mambiya.» Ɛbikya bata ndi bɛ: «Kpikaga likpɔmuka li nili, kye a la lingunū na longbingbili.»

⁶ Omotiloku bata ndi bɛ: «Igyonosini! Imi ni Alufa na Ōmega isi yi bɛ mɔpunganagi na mulibo. Mutū yi ninɔ a na mɔsasa, namusa ndeke ka iziyɔ libo nilɔ opupaga ka likpakpa la ɔbili.

⁷ Mūkalya ka mutū yi ninɔ opupa ndeke tutungyo, imu nimɔ. Nika ndeke Kunzi kaki, iyi ika mikami.

⁸ Luki limoti, batū ba ombombo, niɔ bakanobinikyonigū, niɔ banyɛ, bāmwɔmwɔ, batū ba bilya, balimba, batū bi niɔ bobibisaga gbilitɔ na batū ba bongo

basi, pa kabu ni libye lo buku na libu lazū. Kukwaku kwa yiba nikwo.»

Yelusalema wambiya

⁹ Kūwa wa, bemoti luga ka bamalaika madīya na ika niḅo ba ndi na bakopo madīya na ika, otumini yigyogyiso madīya na ika kuso yi, isisiloku ndi buwobi na imi, ebikya be: «Doku, nakaḱwanya musika nino bakavanana na Mikya-Kondolo.» ¹⁰ Limbengi esilya ndi, malaika edokisa ndi ka libebelū la ngupa yikungu kugbe. Ewanya kūwa ndi gudū wotu, Yelusalema ni anosyoku kotukyoku kugu wa lisyē, kē ko Kunzi, ¹¹ ananginga na ibiba ko Kunzi. A ndi bingele-ngele abe litalū la ligabu lapu nilo balikyaga be yasipi, nilo angingaga abe nelaga. ¹² A ndi ka lūba yikungu. Lūba yi niyo a ndi na pumi tekebe na miḅa nimo bamalaika tekebe na baba bobuulyaga ndi. Bokpika ndi kugu wo pumi yi niyo, mino ma mababa tekebe na maba ma Izaleli. ¹³ Akpangbala bemoti-bemoti a ndi na mupumi misaa. Akpangbala wa ingenge mupumi misaa, nino wa zibo mupumi misaa, nino wa zebu mupumi misaa na nino wa dumbe mupumi misaa goni. ¹⁴ Bopika ndi lūba wa gudū yi niyo kugu wa mubumbe ma matamu tekebe na maba. Mina ka batutumbwa tekebe na baba niḅo ko Mikya-Kondolo a ndi mukpikaga kugu wa matamu mi nimo.

¹⁵ Malaika nino ta ndi kanzina na iyi, a ndi na ligugu ligwi nilo bodinga ndi na olo. Ligugu li nilo bapimaga ndi nolu gudū, pumi yi na

kubatũ ti. ¹⁶ Gũdũ yi ninũ a ndi na bakpangbala bakwanganya mũdũngũni. Bũnda na bũhũ bi a ndi asi mũdũngũni aka. Malaika apimogo kũwa ndi na ligugũ li nilũ. Bũnda a ndi bakilũmetele belũfũ baba na bamiya bakwanganya (2.400 km), bũhũ na bũkũngũ a ndi mũdũngũni gũni. ¹⁷ Malaika opima ndi bũkũngũ ba lũba na kipimo yi niyũ bopimaga ndi na iyu makpũmũka. Bũkũngũ bi a ndi banda bamelele batekebe maũiya (60). ¹⁸ Bopika ndi lũba yi niyũ na matamũ ma ligabũ lapũ, nimũ balikyaga be yasipi. Gũdũ a ndi iyi mupika na ũlũ ninũ wanza, ananginga abe nelaga. ¹⁹ Mubumbe ma lũba ya gũdũ a ndi mubungusyogo na mobi ma matamũ ma ligabũ dididi. Matamũ ma mubumbe ma mambwa a ndi nimũ ma yasipi, nimũ ma miũba a ndi nimũ ma safilo, nimũ ma misaa a ndi nimũ ma kalidoni, nimũ ma mikwanganya a ndi nimũ ma zumalidi, ²⁰ nimũ ma kubukumuti a ndi nimũ ma sadoniki, nimũ ma maũiya a ndi nimũ ma akiki, nimũ ma maũiya na ika a ndi nimũ ma kilisoliti, nimũ ma bũgina a ndi nimũ ma belulo, nimũ ma kũbũmũ a ndi nimũ ma topazo, nimũ ma tekebe a ndi nimũ ma kilisopalazo, nimũ ma tekebe na mimoti a ndi nimũ ma ayikito na nimũ ma tekebe na miũba a ndi nimũ ma amazito. ²¹ Ko pumi tekebe na miũba, mupumi mimoti-mimoti ikaga ndi na libumo la mũsanga limoti. Bagya ndi mupumi mimoti-mimoti na libumo la mũsanga limoti. Bobungusyaga ndi pa yangba ya gũdũ na ũlũ ninũ wanza, ananginga abe nelaga.

²² Kuso wa gudfu yi nino, nakinagu ndi Ndabu ko Kunzi kye Mombukwono-dosu Kunzi nino wo Ngu pa imoti no Mikya-Kondolo bo ba Ndabu ko Kunzi ku beyo. ²³ Gudfu yi nino kegua na nza ya mangbamu ma moni, ikani niyo ya timba, kye ibiba ko Kunzi ikaga kanze kugu yi, tala kaki ni Mikya-Kondolo. ²⁴ Bevananza bakpakanaga ndeke ka bungbanganya kaki na bangama ba obili boduka ndeke lingama kabu ku beyo. ²⁵ Pumi ya gudfu yi nino olipyaga ndeke bikpo, anasye begoyo kye biti kikigu ndeke bata ku begoyo. ²⁶ Boduka ndeke ibiba na lingama ka bevananza ka gudfu yi nino. ²⁷ Luki lanye gutugu limoti aka kingyigu ndeke ku, gutugu munzika bu aka ikani mutu wabongo. A beyo, batu bi nibo bingya ndeke ku, a nibo aka bo mino kabu ikpikaga ka kitabu ya obili niyo ko Mikya-Kondolo.

22

¹ Kumbuso yi, malaika yi nino ewanya ndi libo lidingi nilo apaga obili, ananginga abe nelaga. Libo li nilo a ndi kopupoku ko kiti wa bungama ko Kunzi na ko Mikya-Kondolo. ² Libo li nilo a ndi kakika luga wa ndaki wa gudfu. Ka mutuli masi miba mo libo, a ndi na sibukaso niso apaga obili, niso abukataga ndi nganga tekebe na yiba ka syangasu simoti, isi yi be nganga yimoti ka timba. Mapaku mi a ibukaso sihukusa bambanzu. ³ Kikigu ndeke bata no luki gutugu limoti aka nilo Kunzi agbanga.

Kiti wa b̄ungama ko Kunzi na ko Mikya-Kondolo ika ndeke ka ḡufu yi nin̄o, bagyaligubo kaki b̄ika ndeke kabibisa ku b̄eyo. ⁴ Baminatu ndeke b̄engba bayo miso, lino kaki ika ndeke likpiko ka t̄undukuto kabu. ⁵ Biti kikiḡu ndeke bata. Bakikiḡu ndeke bata na masasa ma b̄ungbanganya ba tala, ikani moni, kye Mombukwono-dosu Kunzi uziga ndeke na b̄ungbanganya kaki, ibu b̄alya b̄ungama ka b̄enze na b̄enze.

Yigoku ka Yeso

⁶ Kumbuso yi, malaika yi nin̄o ebikya ndi be: «Munzina mi nin̄o a malinganu na mongbingbili. Mombukwono-dosu Kunzi, nin̄o upaga bogyalandu limbengi kaki, atikiku malaika kaki, kauwonisilo bagyaligubo kaki likpamuka li nilo okwononi be igyonosi bikwa.»

⁷ Yeso akabikya be: «Hukana, na kodoku bikwa! Magyagya ka mut̄u yi nin̄o obuulyogo likpamuka la bogyalandu nilo ikpikaga ka kitabu yi niyi!»

⁸ Imi Yuani no nukana ndi, nina likpamuka nili. Ngbingo yi nin̄o nukana ndi mino, nina, nobuna ndi moli kambwa ka malaika yi nin̄o a ndi kewonisilo likpamuka nilo, kabibiso yi. ⁹ Luki limoti, ebikya ndi be: «Mbaaa, wakogyonitogu b̄eyo! Na mugyaligubo mud̄ongoni abe iwe goni, pa imoti na bava-kukaku bogyalandu na bat̄u nibo bobuulyogo likpamuka nilo ikpikaga ka kitabu yi niyi. Kunzi no, wokwononi kabibiso!»

¹⁰ Kumbuso yi, ebikya bata ndi be: «Wakosumonitogu manzina ma bugyalandu ma kitabu yi niyi. A beyo, likpumuka li nilo a kuwa buwobi kaitulyana. ¹¹ Mutu wa yigya yanye, isisilogi na yigya yanye kaki, mutu wa musugu, isisilogi kagya likpumuka la musugu, mutu wo ngingibili, isisilogo kagya bungbingbili, mutu wotu, isisilogo kaibubiso.»

¹² Yeso akabikya be: «Ukana, na kodoku bikwa! Nakodoku na mukalya kapá mutu yikaka-yikaka, kabyenene na ligubo nilo agya ndi. ¹³ Imi ni Alufa na Omega, mapunganagi na mulibo.»

¹⁴ Igyagya ka nibo bakasukusa botu kabu. Kuwa wa go wa, bakwanana kalya bumo ya sibukuso niso apaga obili na kaingya ka gudfu yi nino pisi ko pumi yi. ¹⁵ Luki limoti, kunzi wa gudfu, atu na batu banye, balimba, badanda, bamwo-bambanzu, batu bi nibo bobibisaga gbilito na batu nibo papaga bongu na ba kuboboku.

¹⁶ «Imi Yeso, natiki malaika kami kamuwonisilo budemu ba makpumuka mi nima masi ka makanisa. Nopupa ko pigo ka ngama Daudi, na lingutu linze la busobi.»

¹⁷ Limbengi ko Kunzi ibu na Muko wo vononi bakabikya be: «Doku!»

Mutu yi nino akaukana likpumuka li nilo, abikiyi goni iyi be: «Doku!»

Mutu yi nino akaimukana musasa oduku, nino akapa libo nilo apaga obili, oduku kava ka iziyo.

Likpumuka la mulibo

18 Imi Yuani, nakapá mutuu mi nima ka mutuu wasi ninó akaukana münzina ma bugyalandu ninó ikpikaga ka kitabü yi niyi: Mumbanzü kamatila luki lagogo kugu wa münzina mi ninó, Kunzi amatilya ndeke yigyogyiso yi niyo ikpikaga mino. 19 Mumbanzü kanyó likpamuka limoti ka münzina ma bugyalandu ninó ikpikaga ka kitabü yi niyi, Kunzi atumba ndeke lidfuku kaki lo bumo ya sibukuso niso apága obili, kogulyigu ndeke ka gudü wotu mudongoni beyó ikpikaga mino ka kitabü yi niyi.

20 Demü wa münzina mi ninó, akabikya be: «Iyo, na kodoku bikwa!»

A beyó! Dokunó, Mombukwono-dosu Yeso!

21 Izio ka Mombukwono-dosu Yeso iki na ibunu basi.

AGUMÉ WAMBIYA

Lika: AGUMÉ WAMBIYA (New Testament+)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Lika

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

f796df90-b7da-5393-9b93-c756eba4e5d6